

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Yliopistokoulutuksesta saatujen akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen merkitys vastavalmistuneille kauppatieteen maistereille

Sanna Hämäläinen & Ida Virenius
Kasvatus- ja aikuiskasvatustieteen
asiantuntijakoulutus
Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
Kasvatustieteiden ja psykologian
osasto/Kasvatustiede
3.5.2021

Tiedekunta Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta		Osasto Kasvatustieteiden ja psykologian osasto	
Tekijä Sanna Hämäläinen & Ida Virenius			
Työn nimi Yliopistokoulutuksesta saatujen akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen merkitys vastavalmistuneille kauppatieteen maistereille			
Pääaine Kasvatustiede	Työn laji Pro gradu -tutkielma Sivuainetutkielma Kandidaatin tutkielma Aineopintojen tutkielma	Päivämäärä 3.5.2021	Sivumäärä 60 + 10
Tiivistelmä <p>Yliopistot kokevat murrosvaihetta ja siirtymää osaksi tietokyky-yhteiskuntaa. Työluonne on muuttunut ja yliopistojen tulee vastata työelämän vaatimuksiin. Yliopistojen pääasiallinen tehtävä on ollut sivistyksellinen ja tieteeseen perustuva, jonka rinnalle on vähitellen noussut yrittäjyysdiskurssi. Näin ollen akateemisten kykyjen rinnalle on nostettu yrittäjämäiset taidot, jotka nähdään nivoutuvan osaksi omaa persoonaa. Yliopistot yrittävät murroksen keskellä tasapainotella akateemisuuden ja yrittäjämäisyyden välillä. Paine tuottaa työmarkkinoille osaavaa ja yrittäjämäisillä taidoilla varustettua työvoimaa on aikaan saanut meneillään olevan muutoksen yliopistoissa.</p> <p>Tämän pro gradu -tutkielman avulla pyrimme selvittämään millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja vastavalmistuneet kauppatieteilijät kertovat koulutuksen antaneen. Tämän lisäksi tarkastelemme millaisia merkityksiä näille kyvyille ja taidoille annetaan suhteessa työelämän vaatimuksiin. Tutkimuskysymyksemme ovat 1) Millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja haastateltavat kertovat koulutuksen antaneen suhteessa työelämään? 2) Millaisia mallitarinoita haastateltavat rakentavat suhteessa akateemisiin kykyihin ja yrittäjämäisiin taitoihin? 3) Miten haastateltavat positioituvat mallitarinoin?</p> <p>Tutkielman aineisto muodostuu 14 haastattelusta, jotka on kerätty osana Korkeakoulusta valmistuneiden työllistettävyyden ja sosiaalinen positioituminen työmarkkinoille (HighEmploy) -hanketta. Aineisto analysoitiin narratiivista positiointianalyysia soveltaen. Ensimmäisellä tasolla tarkastelu keskittyy pienissä kertomuksissa esiintyviin henkilöihin ja juonen rakentamiseen. Toisella tasolla tarkastelemme kerronnassa nousseita vuorovaikutuksen elementtejä. Kolmannella tasolla tarkastelemme haastateltavien positioitumista suhteessa suurempaan mallitarinaan, jota yhteiskunta tuottaa.</p> <p>Analysoinnissa kiinnitimme huomiota, kuinka haastateltavat puhuvat akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista. Tutkielman tuloksista muodostui kahdeksan mallitarinaa, jotka kuvaavat haastateltavien positioitumista itse mallitarinoin ja akateemisiin kykyihin ja yrittäjämäisiin taitoihin. Tulosten perusteella akateemisiin kykyihin positioituttiin sen sivistyksellisen tehtävän vuoksi. Toisaalta akateemisella koulutuksella nähtiin olevan merkitystä vain itse tutkintotodistuksen osalta. Yrittäjämäisiin taitoihin positioituttiin puolestaan silloin, kun akateemisille kykyjen merkitystä ei tunnustettu. Tulosten pohjalta sekä akateemiset kyvyt että yrittäjämäiset taidot koettiin merkityksellisinä työelämässä pärjäämisen kannalta.</p>			
Avainsanat yrittäjämäisyys, akateemisuus, yliopistojen murros, tietokyky-yhteiskunta, tietotyö, työn prekarisoituminen, narratiivinen positiointianalyysi			

Faculty Philosophical Faculty		School School of Educational Sciences and Psychology		
Author Sanna Hämäläinen & Ida Virenius				
Title The meaning of academic skills and knowledge gained in entrepreneurship for a graduate in economic science				
Main subject	Level	Date	Number of pages	
Education	Education Master's Thesis	3.5.2021	60 + 10	
	Minor Subject Thesis			x
	Bachelor's Thesis Intermediate			
	Studies Thesis			
Abstract				
<p>Universities are transitioning to become members of a know-how society. The nature of employment has changed, and universities have to meet the requirements of working life. The main duty of universities has traditionally been based on science and education and it has gradually been extended to include entrepreneurial discourse. Therefore, personal entrepreneurial skills are now seen equally important as traditional academic skills. During the transition phase universities are struggling to find a balance between academic and entrepreneurial demands. The pressure to produce competent work force with entrepreneurial skills continues to initiate change within the universities.</p> <p>This master's thesis examines what kind of academic and entrepreneurial skills graduate business students have acquired from their studies. In addition, we examine what kind of meanings are given to those skills in relation to the requirements of working life. Our research questions are 1) What kind of academic and entrepreneurial skills the interviewees report to have gained from their studies in relation to working life? 2) What kind of stories do the interviewees create regarding academic and entrepreneurial skills? 3) What is their position towards these stories?</p> <p>The research data consists of 14 interviews that have been collected as a part of Higher education graduates' employability and social positioning in the labour market (HighEmploy) project. The data was analyzed using narrative position analysis. Firstly, we focus on the characters and the plot development found in small stories. Secondly, we examine aspects of interaction that arise from narration. Thirdly, we examine how the interviewees position themselves within the big story produced the society.</p> <p>During the analysis we observed how the interviewees discussed academic and entrepreneurial skills. As a result, we formulated eight stories that describe how the interviewees position themselves within the stories and academic and entrepreneurial skills. According to the results, academic skills were seen useful because of their educational value. On the other hand, academic qualifications were only seen valuable as a means of acquiring a degree. By contrast, entrepreneurial skills were esteemed in cases where the interviewees did not value academic skills so highly. Based on the results both academic and entrepreneurial skills were perceived as significant when it comes to making it in working life.</p>				
Keywords				
Entrepreneurial skills, academic skills, transformation of universities, know-how society, information work, precarization of work, narrative position analysis				

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	YLIOPISTOKOULUTUKSEN JA TYÖN MUUTOS.....	4
2.1	Yliopiston muutos	5
2.2	Näkemyksiä työn prekarisoitumisesta	8
3	KOHTI YRITTÄJÄMÄISTÄ AKATEEMISUUTTA	11
3.1	Akateemiset kyvyt	12
3.2	Yrittäjämäiset taidot	15
4	METODOLOGISET VALINNAT	19
5	TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	24
5.1	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset.....	24
5.2	Aineiston tuottaminen.....	25
5.3	Kertomukset haastattelutyypinä	27
5.4	Aineiston rajaaminen.....	28
5.5	Aineiston luenta ja analyysi.....	30
5.6	Tutkielman eettisyys	32
6	TULOKSET.....	34
6.1	Akateemiset kyvyt suhteessa työelämään	34
6.2	Yrittäjyystaidot suhteessa työelämään	44
6.3	Yhteenvedo tuloksista	53
7	POHDINTA.....	56
	LÄHTEET.....	61

1 JOHDANTO

Yliopistot ovat uuden äärellä, kun yhteiskuntamme kokee suurta murrosta ja siirtymää kohti tietokyky-yhteiskuntaa. Työtehtävät ja niiden asettamat vaateet työntekijöille muuttuvat yhä tietotyöpohjaisemmaksi, jolloin meidän työtämme tekevien tulee uudistua. Teemme yhä voimakkaammin työtä myös persoonaan pohjautuvilla ominaisuuksilla, jolloin pelkän tutkinnon suorittaminen ei enää takaa työllistymistä. (Komulainen ym. 2015.) Tutkinnon suorittaminen nousee kuitenkin samanaikaisesti yhä välttämättömämmäksi, kun korkeakoulutettujen määrä työmarkkinoilla kasvaa. Tutkinnon voidaankin nähdä toimivan eräänlaisena pääsylippuna työhaastatteluihin ja työpaikkoihin, joissa valtaosa itse työstä oppimisesta tapahtuu. (Tuominen, Rautopuro & Puhakka 2011, 5-6.) Korkeakoulutettujen keskuudessa työttömyys on noussut viime vuosina, jota osittain hankaloittaa meneillään oleva pandemiatilanne. Tällä hetkellä korkeakoulutettuja on työttömänä 43 800, joiden keskuudessa etenkin yli kolmen kuukauden mittaiset työttömyysjaksot ovat nousussa. (Akava 2021.)

Työelämän muutos on asettanut täysin uusia vaatimuksia yliopistolle, jonka perinteistä tehtävää sivistystä ja tietoa tuottavana instituutiona ollaan haastamassa. Vaatimukset yliopistoille tuottaa tietotyötä tekevää ja osaavaa työvoimaa nopeasti muuttuville työmarkkinoille on nostanut esiin yrittä-

jjysdiskurssin. Yrittäjämäisyyden tuominen akateemisuuteen pohjautuvaan instituutioon on herättänyt keskustelua siitä, kuinka sen sisällyttäminen yliopiston toimintaan ja annettavaan opetukseen on mahdollista. (Laalo & Jauhiainen 2019, 92.) Yrittäjämäisiä kykyä kuten mm. aktiivisuus, joustavuus ja itseohjautuvuus ovat niitä taitoja, joita nyky-yhteiskunnan työntekijältä odotetaan ja joihin yliopiston täytyy työvoimaa tuottavana instituutiona vastata (Siivonen 2019, 90). Perinteisiin akateemisiin arvoihin kuuluvat kyvyt, kuten kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisutaidot haastetaan nyt siis todella (Virtanen & Tynjälä 2013, 3). Nämä akateemisen koulutuksen tuottamat kyvyt nähdään kuitenkin yhä edelleen perusedellytyksenä oman asiantuntijuuden kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen mahdollistumiselle myös työelämässä (Ursin, Hyytinen & Silvennoinen 2021, 14).

Tässä tutkielmassa tarkastelemme haastateltavien kertomuksissa esiin tuomia merkityksiä ja positiivisia narratiivisen positiointianalyysin avulla (Mutanen & Siivonen 2016). Tutkielmassamme analysoimme kauppatieteellisestä valmistuneiden maistereiden kertomuksellisia yksilöhaastatteluita (n=14), jotka oli tuotettu osana Korkeakoulusta valmistuneiden työllistettävyyden ja sosiaalisen positioitumisen työmarkkinoille (HighEmploy) -hanketta. Merkitykset rakentuvat haastatteluissa vuorovaikutuksellisesti, jonka ohjaamana tulkitsemme tuloksia kolmitasoisesta narratiivisesta positiointianalyysistä soveltaen (Bamberg 1997). Ensimmäisen tason avulla tarkastelemme kerronnassa esiintyneitä henkilöitä ja kertojan positioitumista suhteessa heihin. Toisella tasolla tarkastelu keskittyy kerronnassa nousseisiin vuorovaikutussuhteisiin. Kolmannella tasolla tarkastelemme haastateltavien kerrontaa suhteessa valloillaan oleviin ideaaleihin sekä kuinka haastateltavat positioituvat näihin. Tutkielmassamme olemme kiinnostuneita, kuinka haastateltavat näkevät ja kertovat tutkinnon suorittamisesta saatujen kykyjen ja taitojen edistävien omaa pärjäämistä työelämässä. Erittelemme haastatteluissa kerrottuja kykyjä ja taitoja akateemisen ja yrittäjämäisen ulottuvuuden välillä. Muodostamme tulkintojemme osalta mallitarinoita, joiden avulla hahmottelemme näille kahdelle ulottuvuudelle annettuja merkityksiä suhteessa työelämän vaatimukseen. Mallitarinoiden tarkoituksena on havainnollistaa lukijalle, millaisia yhteyksiä kerronnan tasolla haastateltavalle muodostuu akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen välille.

Tässä tutkielmassa tutkimme millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja haastateltavat kertovat yliopisto-opintojen tuottaneen. Lisäksi tarkastelemme näiden kykyjen ja taitojen suhdetta työelämän vaatimuksiin heidän kerrontansa perusteella. Tutkielman toinen ja kolmas luku käsittelevät teoreettista viitekehystä. Toisessa luvussa käsittelemme yliopistojen muutosta niin massoitumisen kuin tulosvastuullisuuden osalta yhteiskunnan tuottaman osaavan työvoimapaineen seurauksena. Lisäksi avaamme lyhyesti tietokyky-yhteiskunnan tuomaa muutosta itse työhön ja sen muotoihin. Huomioimme myös sen asettamat vaatimukset tehdä työtä yhä kokonaisvaltaisemmin omaa persoonaa hyödyntäen. Kolmannessa luvussa avaamme tutkielmamme kannalta keskeisimmät käsitteet akateemisten kykyjen sekä yrittäjämäisten taitojen osalta. Tässä luvussa tuomme myös esiin, kuinka jäsenämme akateemiset kyvyt ja yrittäjämäiset taidot nimenomaisesti tässä tutkielmassa. Luvun neljä avulla avaamme tutkielmamme metodologisia taustoja, jossa esittelemme narratiivisen tutkimusotteen sekä analyysimenetelmänä käytetyn narratiivisen positiointianalyysin. Luku viisi avaa tarkemmin tutkielman teon ja analyysin vaiheita käsittäen tutkielman tutkimuskysymykset. Luku kuusi puolestaan keskittyy haastatteluiden pohjalta tehtyjen tulosten esittelemiseen aineistolainauksia sisältäen. Luvussa seitsemän liitämme tulosten tarkastelun laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun arvioiden myös tutkielman luotettavuutta ja tuomme esiin jatkotutkimusehdotuksen.

2 YLIOPISTOKOULUTUKSEN JA TYÖN MUUTOS

Tutkielmassamme olemme kiinnostuneita akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista. Tarkastelemme kuinka vastavalmistuneet kauppatieteen maisterit jäsentävät akateemiset kyvyt ja yrittäjämäiset taidot heidän kertomuksissaan. Näiden kertomusten avulla pyrimme vastaamaan millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja haastateltavat kertovat koulutuksen antaneen suhteessa työelämään. Kykyjen ja taitojen tarkastelemiseksi esittelemme yliopistokoulutuksen nykytilaa. Määrittelemme akateemiset kyvyt ja avaamme kuinka ymmärrämme ne tässä tutkielmassa.

Yliopisto on akateeminen korkeakoulu, jonka instituutiosidonnaisia periaatteita ovat esimerkiksi akateeminen vapaus ja tieteellinen tutkimus. Yliopistojen toimintaa ohjaavat normit ja säännöt. Suomalaisen yliopiston perinteenä pidetään saksalaisperäisen mallin mukaista tutkimus- ja tutkijankoulutusta. Saksalaisen mallin mukaan yliopisto edustaa ylintä opillista tiivistymää. Yliopiston tarkoituksena on edesauttaa yksilön opillisen osaamisen täydellistymistä itsenäisesti tieteellisen tutkimustyön avulla. Tällöin yliopiston johtavana ajatuksena on säilyttää tutkimukset toiminnan perustana. Tällöin tieteellinen tutkimus toimii opetuksen perustana sekä sivistymisen

keinona. Sivistyminen tapahtuu tieteellisen opiskelun avulla ja painotuksena on yksilön sisäinen ja itsenäinen kehitysprosessi. (Tirronen & Kohtamäki 2020, 56.; Tirronen 2020, 36-37.)

2.1 Yliopiston muutos

Yliopistot ovat kohdanneet varsin suuria muutospaineita, kun toimintaa on tullut määrittämään yhä enemmän taloudelliset ja työelämäpainotteiset lähtökohdat. Uudet hallinto- ja johtamissovellukset haastavat akateemista vapautta ja tutkimusta. (Komulainen ym. 2019, 122.) Yliopisto-opiskelijat ovat myös tietoisia korkeakoulutuksen massoittumisesta, jolloin pelkän tutkinnon hankkiminen ei takaa sujuvaa siirtymistä koulutuksesta työelämään tai ylipäänsä työpaikan saamista valmistumisen jälkeen. Omaa työllistymistä edistääkseen yhä useammin opiskelijat pyrkivät saavuttamaan jo tutkinnon suorittamisen aikana ”hyvän työpaikan” ja markkinoimaan omaa osaamistaan jo opintojen aikana. Tämä luontaisesti johtaa tutkintojen suorittamisaikojen pitenemiseen ja hidastaa osittain sujuvaa siirtymää koulutuksen ja työelämän välillä. (Lindberg 2009, 356.)

Muutoksen taustalla on hyvä ymmärtää yhteiskuntamme kehittyminen yhä globaalimmaksi sekä tietoyhteiskuntaperusteisemmaksi, jossa osaamisen tarve muuttuu yhä lyhempien ajanjaksojen puitteissa. Linjaukset ja vaatimukset tulevat yhä korkeammalta tasolta ja yliopisto kohtaa yhä moninaisempia tulos- ja muutospaineita. Erityisesti Euroopan Unionin linjaukset, jotka koskevat kestäväää talouskasvua, työllisyyttä ja parempien työpaikkojen luomista on otettu korkeakouluissa jatkuvan kehittämisen alle. Koulutuksen tulee tuottaa myös yleisiä työelämäntaitoja, joista käytetään mm. nimityksiä *siirrettävät taidot* (transferable skills), *yleiset taidot* (generic skills), *yleiset ominaisuudet* (generic attributes), *yleinen pätevyys* (generic competences), *yleinen kyvykkyys* (generic capabilities) sekä *avaintaidot* (key skills). (Nykänen & Tynjälä 2012, 17, 19.) Tässä tutkielmassa liitämme työelämätaidot yrittäjämäisten taitojen käsitteen alle, joita määrittelemme tutkielmassamme seuraavissa luvuissa.

Näillä käsitteillä tarkoitetaan osaamista, jota koulutuksen tulisi tuottaa jokaiselle riippumatta alasta tai työtehtävästä.

Yliopiston tavoitteet sekä asema yhteiskunnassa vaihtelee ja muovaantuu aikansa mukaisesti. Kuitenkin sen keskeinen rooli tiedon ja ymmärryksen siirtäjänä sukupolvien välillä nähdään edelleen keskeisenä ja sivistystä luovana tehtävänä. (Välimaa 2019, 2.) Heinonen ja Hytti (2010, 283-284) ovat artikkelissaan nostaneet esiin kaksi yliopistojen historiassa keskeistä muutosaaltoa, jotka ovat osaltaan muovanneet yliopistokoulutuksesta sellaisen kuin mitä se nyky-yhteiskunnassa on. He nimeävät ensimmäiseksi merkittäväksi suuntaukseksi humboltilaisen suuntauksen, jossa yliopiston keskeinen ajatus opetuksesta perustui yliopistossa tuotettuun tutkimukseen ja yliopistojen ensisijainen tehtävä oli sivistyksellinen. Toisen muutosaallon seurauksena yliopiston tehtäväksi on tullut tutkimuksen lisäksi taloudellisen ja työelämää edistävän opetuksen kehittäminen. Tämän muutosaallon voidaan nähdä käynnistyneen vuosituhanen vaihteessa ja olevan yhä edelleen käynnissä. Näiden kahden muutosaallon jälkeen voidaan yliopistolla nähdä olevan kolme keskeistä tehtävää: opetus, uuden tiedon luominen ja alueellinen kehittyminen. (Heinonen & Hytti 2010, 283-284.) Lisäksi Tapanila (2020) näkee Välimaan (2019) tavoin yliopistolla olevan sivistyksellinen tehtävä, johon kuuluu muun muassa kansalaisten kasvattaminen, yhteiskunnan henkisen kehityksen edistäminen sekä osaamisen ja kulttuurien hyödyntäminen.

Ylijoki (2013a) on tutkinut yliopiston muutosta, jonka kohteena ovat erityisesti akateemiset arvot. Komulainen ym. (2019) sekä Ylijoki (2013a) näkevät yhteneväisesti haastettavana olevat akateemiset arvot, kuten totuuden tavoittelu, tutkimusperusteista opetus, tutkimuksen ja opetuksen vapaus, yliopiston riippumattomuus sekä tiedon kriittisyys ja sivistyksen ensisijaisuus. (Ylijoki 2013a, 252–253.) Akateemiseen kulttuuriin sisältyvät arvot ja ihanteet yliopistojen tyypillisestä tutkimusperusteisesta tehtävästä, jonka pohjalta luodaan julkista hyvää. Edellä mainitut ihanteet ja arvot ilmenevät tänäkin päivänä yliopistokoulutuksessa, vaikka muutoksen seurauksena ne kohtaavat haasteen perinteisen tutkimuksen ja opetuksen näkökulmasta. (Komulainen ym. 2019, 123.) Ylijoki (2013b, 1139) tuo esiin

näkökulman, jossa perinteiset akateemiset arvot sekä sivistyksellinen tehtävä nähdään epätrendikäänä, ja muutosta hidastavana tekijänä. On siis syytä pohtia, saavuttavatko nämä akateemiset arvot yhä edelleen arvostusta, kun yrittäjämäisyys juurtuu yhä voimakkaammin yliopistojen rakenteisiin?

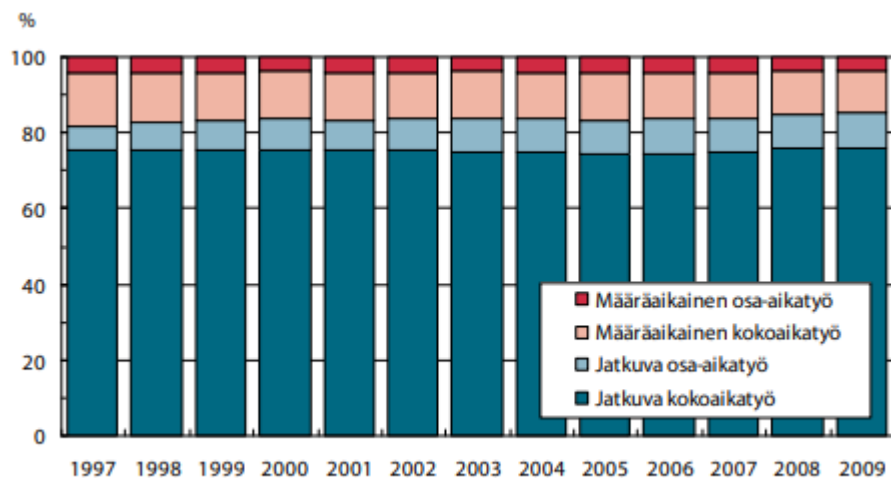
Heinonen ja Hytti (2010, 283) ovat keskittyneet tutkimuksissaan tarkastelemaan yrittäjämäisen yliopiston olemusta ja syntyä. He näkevät yliopistojen tehtävän laajentuneen opetuksen ja tutkimuksen lisäksi taloutta sekä alueellista kehitystä tukevaksi. (Heinonen & Hytti 2010, 283). Tämä on myös muuttanut yliopistojen luonnetta ja tapoja toimia yhä yrittäjämäisemmin. Yliopistojen opetusta ja arvoja on muuttanut niihin kohdistuva paine tuottaa yhteiskuntaa ja työelämää edistäviä huippuosaajia. Opiskelijoista halutaan kasvattaa ja valmistaa sisäisen motivaation ja innovatiivisuuden omaavia työelämän ammattilaisia, joilla on valmiudet edetä ja toimia tulevaisuudessa yhä yrittäjämäisemmässä työelämässä. Yliopiston uudistuksessa nostetaan entistä enemmän esille yritysmaailmalle tyypillisiä toimintatapoja, joita ovat esimerkiksi tehokkuus-, hyöty- ja tuottavuusodotukset. Tämän seurauksena yliopiston arvoja ja tehtävää on jouduttu miettimään uudestaan. (Tapanila 2020, 36, 38-39.)

Yliopistojen muutoksen taustalla on myös ymmärrettävä koulutuspoliittinen muutos työelämän yrittäjämäistyessä. Uusliberalistisen koulutuspolitiikan aikana osaksi korkeakoulujen arkeen on tullut määrärahojen supistuminen, joka puolestaan ilmenee tutkintojen tavoiteaikojen lyhentämisenä, pilkkoutumisena ja maksullistumisena sekä tavoiteltavien pätevyystasojen alenemisellä. Tällainen resurssiohjailu pakottaa oppilaitokset keskinäiseen kilpailuun ja sisäisen toiminnan arviointiin. (Pasanen 2015, 79.) Yliopistojen voidaan nähdä Jauhiainen ym. (2015, 133) mukaan kehittyneen yhä yrittysmäisemmiksi, jossa valtion rooli on muotoutunut yhä arvioivampaan suuntaan. Yliopistoilta vaaditaan kustannustehokkuudesta, kilpailusta sekä laadunhallinnasta yhä vahvempaa näyttöä siitä, että instituutio on hyödyllinen valtiolle.

2.2 Näkemyksiä työn prekarisoitumisesta

Tutkielmassamme olemme kiinnostuneita niistä akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista, jotka haastateltavat kokevat merkityksellisiksi tulevaisuuden työelämää ajatellen. Tässä luvussa tarkastelemme työmarkkinoiden muuttunutta tilaa ja muotoa.

Työn prekarisoituminen on nähty viime vuosikymmenenä vahvana ilmiönä ja sen esiintymiseen on ottanut kantaa mm. Pyöriä ja Ojala (2016) tutkimuksessaan. He esittävät kaksi näkökulmaa, joihin työn prekarisoitumisella voidaan viitata. Ensimmäinen nähdään työmarkkinoiden valtavirtana, joka kuvaa työn muuttunutta luonnetta. Tähän he liittävät taloudessa tapahtuneen siirtymän fordismista post-fordismiin ja sen tuoman vapaamman ja joustavamman työn muodon. Toinen käsitys viittaa työelämässä talouden aikaansaamiin muutoksiin, jonka nähdään leikkaavan yhteiskunnan läpi keskittyen sosiaaliturvamekanismien heikentymiseen. (Pyöriä & Ojala 2016, 350.) Lisäksi Pyöriä ja Ojala (2012) ottavat kantaa preakrisaation aiheuttamaan kriittiseen keskusteluun, joka on saanut työelämän näyttämään todellisuudessa huonompana ja epävarmempana kuin mitä se on. Myös Alasoini (2010) tuo esiin heikentyneen ja liioitellun puheen rauhoittamiseksi tilastollista näyttöä siitä, etteivät käsitykset huonontuneesta työstä ole täysin tunnevapaita. Alasoini (2010) viittaa Tilastokeskuksen tutkimuksiin (ks. kuvio 1), jotka puoltavat käsitystä siitä, ettei määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden osuus ole todellisuudessa juurikaan muuttunut vuosituhannen vaihtuessa. (Alasoini 2010, 11-20.)

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus.

KUVIO 1. Työsuhteiden mudot vuosina 1997-2009, kaikki palkansaajat (Alasoini 2010, 20)

Jokinen (2015, 11-12) on myös tutkinut prekaariutta ja prekarisaatiota. Hän on esittänyt tekijöitä, mitkä ovat johtaneet käsitykseen työn prekarisoitumisesta. Hän jäsentää ilmiötä suppean prekarisaatiotestin avulla, joka viittaa kapitalismin jälkiteolliseen käänteeseen ja tämän seurauksena tapahtuneisiin globaalien tason muutoksiin. Näistä johtuen on ymmärrettävissä epävarmuuden tunteet ja katkonaisuus työmarkkinoilla. Työn tuottavuus on siirtynyt tavarakeskeisyydestä inhimillisen pääoman kerryttämiseen. Työntekijän nähdään omaavan työvoimansa koko kehollaan aina sosiaalista ja kognitiivista osaamistaan myöten. Näin voidaan ymmärtää myös työn ja vapaa-ajan rajallisuuden häilyminen, kun ihmiset tekevät työtä yhä voimakkaammin omalla persoonallaan ja yleisillä kyvyillä. (Pasanen 2015.) Komulainen ym. (2015) ovat tehneet yhteneväisiä löydöksiä tutkiessaan tietokykykapitalistisen yhteiskunnan vaikutuksia työntekijän kannalta keskeisiin kykyihin työllistettävyyden näkökulmasta. He ovat tutkineet muuttuneen työelämän vaatimuksia tietokykykapitalistisessa yhteiskunnassa. Huomionarvoista on ymmärtää yksilön työllistettävyyden kannalta työnantajien muuttunut kiinnostuksen kohde työntekijää kohtaan. Nykypäivän tietokykykapitalistinen työelämä on kiinnostunut kokonaisvaltaisesti työntekijän persoonallisuudesta, asenteista ja toiveista, eikä pelkästään itse osaaminen ole työllistyvyyden tae. (Komulainen ym. 2015, 147.)

Sipilä ym. (2011) ovat tutkineet työtä ja sen muodoissa tapahtunutta muutosta ottaen kantaa koulutuksessa ja työttömyydessä tapahtuviin muutoksiin. He näkevät 1990-luvun laman aiheuttaneen muutoksen Suomessa työpaikkojen ja työsuhteiden osalta. Laman jälkeen valtaosa kokoaikaisista työsuhteista muuttui osa-aikaisiksi sekä määräaikaisiksi. Samalla työttömyys nuorten keskuudessa kasvoi massoittain ja elvytyksenä kasavaneeseen työttömyyteen lisättiin koulutusta. Viimeisen 20 vuoden aikana nuorten koulutustaso on kokenut suuren kasvun. Samanaikaisesti korkeastikoulutettujen työttömyys on kuitenkin yleistynyt. Koulutuksen ei katsota pelkästään tuovan ammatillista osaamista, vaan myös kykyä oppia ja kartuttaa hyvän työntekijän ominaisuuksia. (Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 121-134.)

Keskustelu työn muutoksesta etenkin prekarisoitumisen osalta on monisävyistä ja käsittää tulkin-toja työelämän heikkenemisen todellisuudesta. Todelliset muutokset työssä ja työsuhteissa eivät ole niin radikaaleja kuin valtapuhe antaa ymmärtää. Taustalla tulee käsittää siirtymä kapitalismin, globalisaation ja tietokyy-yhteiskunnan osalta, jotka ovat puolestaan muuttaneet työvoiman ja työn luonteen muotoa. Tarve työvoimalle on yhä olemassa, ainoastaan sen tunnistaminen ja paikantaminen vaatii työntekijöiltä ajattelutavan muovaamista.

3 KOHTI YRITTÄJÄMÄISTÄ AKATEEMISUUTTA

Nykypäivänä korkeakouluissa korostetaan yrittäjämäisiä taitoja, joka on yksi keskeisin osa-alue yliopistokoulutuksessa. Yrittäjämäiset taidot eroavat akateemisista kyvyistä, jonka seurauksena yliopistokoulutuksen tehtävää on uudistettu. Yliopistolaki 558/2009 tuli voimaan vuonna 2010, jolloin yliopistot siirtyivät kohti yrittäjämäisempää ajattelumallia. Yrittäjämäisyys on nostettu akateemisten taitojen rinnalle. (Laalo & Jauhiainen 2019, 92.) Akateemisuudella tänä päivänä käsitetään teoreettiseksi toiminnaksi, jossa keskiössä ei ole käytännön läheinen työskentely, vaan teoreettisten mallien luominen sekä oman ja toisen toiminnan kyseenalaistaminen. (Pekkola 2020, 83.) Laalo & Jauhiainen (2019, 93.) tuovat esille yrittäjyysopintojen oppimistavoitteet ja akateemisen näkökulman. Oppimistavoitteissa halutaan lisätä akateemista tietämystä yrittäjyydestä, yrittäjämäisten asenteiden ja persoonallisuuspiirteiden kehittämisestä sekä taitoa luoda, kehittää ja johtaa liiketoimintaa. Tällaisessa opetuksessa korostuu käytännönläheisyys, työelämälähtöisyys, ongelmaperustaisuus, luovuus ja tekemällä oppiminen. Murros näyttäytyy yliopistokoulutuksessa näiden opetusmenetelmien vähäisenä käyttönä. Yrittäjyyden sijaan olemme kiinnostuneita yrittäjämäisten asenteiden ja persoonallisuuspiirteiden kehittämisestä, jotka näemme tuottavan yrittäjämäisiä taitoja.

Korkeakoulutuksen tuottamalle akateemisudelle on asetettu myös Euroopan Unionista uusia haasteita opetuksen ja tutkimuksen lisäksi. Rakentaessa tiedolle pohjautuvaa talousyhteiskuntaa tulee yliopiston omaksua yhä enemmän kaupallisen maailman toimintaperiaatteita integroiden ne osaksi omia käytänteitä ja vahvistaen omaa sijaansa yhteiskunnassa. (Laalo, Kinnari & Silvennoinen 2019, 2.) EU on nostanut yrittäjyyden tärkeäksi osaksi koulutusta ja suositteleeekin jäsenmailleen yrittäjyyden ottamista osaksi yliopistokoulutusta. Kun puhutaan yrittäjyydestä koulutus-kontekstissa, tarkoitetaan yrittäjyydellä ulkoista ja sisäistä yrittäjyyttä. Ulkoisessa yrittäjyydessä viitataan liiketoimintaan liittyvään yrittäjyyteen, jonka jätämme tämän tutkielman tarkastelun ulkopuolelle. Sisäisessä yrittäjyydessä keskitytään yksilön ominaisuuksiin ja persoonallisiin piirteisiin, joista olemme kiinnostuneita tässä tutkielmassa. (Laalo & Jauhiainen 2019, 94.)

Tutkielmassamme keskitymme erityisesti sisäiseen yrittäjyyteen ja sen ilmentymiseen korkeakoulutuksessa. Tarkastelemme kuinka suoritettussa yliopistokoulutuksessa hankitut akateemiset kyvyt ja yrittäjämäiset taidot näyttäytyvät haastateltavien kertomuksissa suhteessa työelämään ja sen vaatimukseen. Yliopistokoulutuksen voidaan edelleen nähdä olevan työllistävyyttä edistävä tekijä, vaikka samanaikaisesti akateeminen työttömyys on lisääntynyt (Isopahkala-Bouret & Siivonen 2016, 246). Laalon ja Heinosen (2016, 697) mukaan yliopistokoulutuksen merkitys ja sen tuottamat taidot ja kyvyt ovat yhä suuremmassa murroksessa, eikä työelämässä vaadittavien yrittäjämäisten kykyjen tarpeellisuutta voida sivuuttaa. Tässä luvussa tarkastelemme ensin akateemisia kykyjä, minkä jälkeen avaamme yrittäjämäisiä taitoja yliopisto kontekstissa.

3.1 Akateemiset kyvyt

Yhteiskunnassa tapahtunut koulutukseen ja työhön kohdistuva muutos on muuttanut myös kykäsitteen roolia. Kapitalistisesta kasautumisesta johtuen työn tuottavuuden tarkastelu on siir-

tynyt varsinaisen työn ulkopuolelle. Tuottavuutta tarkastellaan tuotannon ulkopuolisten tekijöiden, kuten pääoman arvonlisäyksen kautta. Tällöin olemme kiinnostuneita pääoman laadun ja työvoiman oman potentiaalin kehittämisestä, eli kyvykkyydestä. Taustalla ymmärretään yhä voimakkaammin koulutuksen merkitys ja tänä päivänä se nähdään jopa tärkeimpänä tuottavuuden nousua selittävänä tekijänä. (Pasanen 2015, 58-61.) Tutkielmamme kannalta on näin ollen perusteltua tarkastella kyvyn käsitettä akateemisessa kontekstissa ja liittää se osaksi työelämän vaatimuksia.

Komulainen ym. (2019, 123) tarkastelevat akateemisuutta, työllistettävyyttä ja yrittäjyyttä moraalisisina järjestyksinä. Akateemisuus eriytyy omiin tiedekulttuureihin ja niillä on tiedekunnalle tyypillisiä sosiaalisten ryhmien jakamia uskomuksia, arvoja, normeja sekä pyrkimyksiä, joita kyseinen sosiaalinen ryhmä pitää hyvänä, oikeana, suotavana ja arvostettuna. (Komulainen ym. 2019, 123.) Komulaisen ym. (2015, 149) mukaan kyvykkyyden keskustelu on laajentunut koskemaan niin ”pehmeitä”, ”yleisiä”, ”siirrettävissä olevia”, kuin ”sosiaalisia” kykyjä. He jäsensivät näkemystään suhteessa tietokapitalismiin, jossa kyvyt ovat kiinteästi osa ihmistä tehden ihmisestä ”tuotteen”. Akateemiseen kyvykkyyteen liitetään käsitys g-tekijästä, eli tiedollisesta älykkyydestä. Tiedollisen älykkyyden nähdään sisältävän kykyä hallita kokonaisuuksia, löytää olennaiset asiat, nopea ongelmanratkaisukyky sekä uuden oppiminen. Akateemisen koulutuksen nähdään lisäävän edellä mainittuihin tiedolliseen älykkyyteen vielä ajattelun taidot. Näitä ovat taito ajatella rakentavasti, laaja-alaisesti ja kriittisesti. (Komulainen ym. 2015, 149-151.)

Tässä tutkielmassa viittaamme jatkossa akateemisiin kykyihin. Akateemiset kyvyt käsitämme tässä tutkielmassa tiedollista älykkyyttä sisältäviksi kyvyiksi. Tutkielmassamme määrittelemme akateemiset kyvyt kykyinä hallita kokonaisuuksia, löytää olennaiset asiat, nopean ongelmanratkaisukyvyn, uuden oppimisen sekä rakentavan, laaja-alaisen ja kriittisen ajattelun taidon (ks. kuvio 2).

KUVIO 2. Tutkielmassamme käyttämä määritelmä akateemisille kyvyille.

Vastaavasti Virtanen ja Tynjälä (2013, 3) nostavat esille geneerisiä taitoja, jotka ovat saaneet viime vuosina enemmän huomiota akateemisessa koulutuksessa. Näihin taitoihin kuuluvat kriittinen ajattelu, analyttinen päättelykyky, ongelmanratkaisutaidot sekä kirjallinen kommunikaatiotaito, joita voidaan pitää akateemisina perustaitoina. Tynjälä (2008, 124-125) luokittelee akateemisiin taitoihin kuuluvan muun muassa tiedon käsittelyn taidot, kokonaisuuksien hallinnan, tieteellinen ajattelun, innovatiivisuuden, visiointi- ja riskinottokyvyn sekä sosiaaliset ja viestintätaidot. Myös Nykänen ja Tynjälä (2012, 19) määrittelevät geneerisiksi taidoiksi ja yleisiksi työelämätaidoiksi kriittisen ja tieteellisen ajattelun taidon, sosiaaliset taidot, kommunikaatiotaidot, ongelmanratkaisutaidot ja projektityötaitot. Nämä taidot tulisi olla siirrettävissä alalta toiselle ja siksi niistä voidaan puhua yleisinä akateemisina taitoina. Virtasen ja Tynjälän (2013) sekä Nykäsen ja Tynjälän (2012) jaottelu akateemisille kyvyille näyttäytyy erilaisena kuin tutkielmassamme käyttämämme määritelmä akateemisille kyvyille. Heidän näkemyksensä pohjautuu pedagogiseen näkökulmaan, jossa yrittäjämäiset taidot nähdään osana akateemisia kykyjä ja taitoja. Tutkielmassamme olemme tehneet määrittelyn kriittisen tarkastelun näkökulmasta, jossa taidot luokitellaan kuuluvaksi yrittäjämäisiin ominaisuuksiin. Tutkielmassamme olemme tarkastelleet

aihetta kriittisestä näkökulmasta, sillä pystymme määrittelemään selkeämmin akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen väliset eroavaisuudet.

3.2 Yrittäjämäiset taidot

Viime aikoina koulutukseen ja kasvatukseen on tuotu yhä voimakkaammin yrittäjyyskasvatuksellista näkökulmaa. Yrittäjyyskasvatus on sisällytetty jo perusasteen opetussuunnitelmaan ja kantautuu suunnitelmien mukana aina korkeakoulutukseen asti. Harnin (2015) mukaan yrittäjyyskasvatus tulee ymmärtää läpileikkaavana, toimintaa ohjaavana teemana, jossa yksilöistä pyritään muovaamaan nykypäivän työelämään olennaisia valmiuksia omaavia. Voidaankin puhua ”itsen yrittäjien” kasvattamisesta, jolloin pyritään muovaamaan yksilöistä vastuullisia ja aktiivisia kansalaisia ja työntekijöitä. Tietyllä tapaa yrittäjyyskasvatuksen keskeinen ajatus voidaan nähdä vastaiskuna hyvinvointivaltion holhoukselle, jossa yksilöitä pyritään integroimaan osaksi yhteiskuntaa ja antamaan kaikille yhtäläiset valmiudet toimia elämässä. (Harni 2015.) Ylijoki (2013ab) nostaa tutkimuksissaan esiin vastaavia löydöksiä, joiden mukaan yliopiston muutos kohti yrittäjämäisyyttä kapitalistisessa yhteiskunnassa ulottuu aina yliopiston hallinnollisista ja autonomisesta asemasta tutkintojen sisäisiin tavoitteisiin.

Yrittäjämäisyys liitetään vahvasti työelämälähtöisyyteen. Työelämälähtöisyydestä puhuttaessa esille nousevat yksilön taidot, persoonalliset kyvyt sekä työllistymisominaisuudet, joita ovat aktiivisuus, joustavuus ja itseohjautuvuus. (Siivonen 2019, 90.) Yliopistoihin kohdistuva tietotalouden realiteetteihin vetoavassa ajattelussa vaaditaan entistä enemmän yliopistoilta aktiivisempaa, vahvempaa sekä suorempaa vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Näihin vaatimukseen pystytään vastaamaan yrittäjyyskasvatuksella. Sivistävän opetuksen ja tutkimuksen rinnalle halutaan nostaa kaupallinen tehtävä, jossa keskiössä ovat aktiviteetit, yritysyritykset, alueellinen kehittäminen

sekä yhteiskunnan palvelutehtävät. Konkreettisesti tämä näyttäytyy yliopistoissa esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen tuomisenä opetukseen ja työelämässä tarvittavien yrittäjämäisten taitojen korostumiseen. (Laalo 2020, 26.)

Komulainen ym. (2015) puhuvat tietokykykapitalismista, joka muuttaa työelämän ja työllistettävyyden kannalta näkemystä työntekijän keskeisistä kyvyistä ja taidoista. Komulainen ym. (2019, 124) näkevät yliopistoille asetetun työllistettävyyden tehtävän haastavan koulutuksen sivistyksellisen tehtävän. Yliopistokoulutuksen tulee vastata työelämän tarpeisiin ja kouluttaa työmarkkinoille työntekijäkansalaisia. Komulainen ym. (2015) nostavat esille jaottelun pehmeistä ja yrittäjämäisistä kyvyistä, jotka nähdään osittain eriävinä taitoina ja kykyinä, joita akateemisen koulutuksen katsotaan tuottavan. Näillä pehmeillä ja yrittäjämäisillä kyvyillä tarkoitetaan persoonaan sidonnaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä, joiden avulla työnantajat etsivät tätä oikeanlaista "hyvää tyyppiä". Pehmeiden ja yrittäjämäisten kykyjen, kuten luonteen, tapojen, asenteiden ja suhtautumisen muihin nähdään olevan tietokykykapitalismissa avaintekijä talouden kasvun kannalta. (Komulainen ym. 2015, 147-148.) Työllistettävyyden keskeisimpinä osa-alueina pidetään henkilökohtaisia ominaisuuksia ja sosiaalisia taitoja, joita pidetään tutkintoakin tärkeämpinä. Näihin taitoihin ja ominaisuuksiin liittyvät energisyys, innostuneisuus, sitoutuneisuus, itsen säätely sekä kommunikaatio- ja tiimityötaidot. (Komulainen ym. 2019, 124.)

Yrittäjyysopinnoissa puhutaan niin yrittäjyyskasvatuksesta kuin yrittäjyyskoulutuksesta. Tässä tutkielmassa emme ole kiinnostuneita itse yrittäjyydestä. Yrittäjyysopinnot sisältävät kuitenkin yrittäjämäisten taitojen oppimisen ja kehittämisen, joista olemme tässä tutkielmassa kiinnostuneita. Aikaisemmin yrittäjyys on tulkittu henkilön persoonaan sidoksissa olevina, synnynnäisinä ja muuttumattomina toimintoina. Tämän pohjalta ymmärrys on muovautunut taitojen ja osaamisen kehittämiseen sekä luomiseen koulutuksen aikana, jona ymmärrämme sen myös tässä tutkielmassa. Yrittäjyyden opettamisessa keskeisiksi teemoiksi nousevat luovuus, innovatiivinen ajattelu sekä liiketoimintaosaaminen. Tämän seurauksena käytännönläheisyys ja arkipäiväinen toiminta nousevat esille ja ne korostuvat yhdessä akateemisten kykyjen kanssa. Yrittäjyysopin-

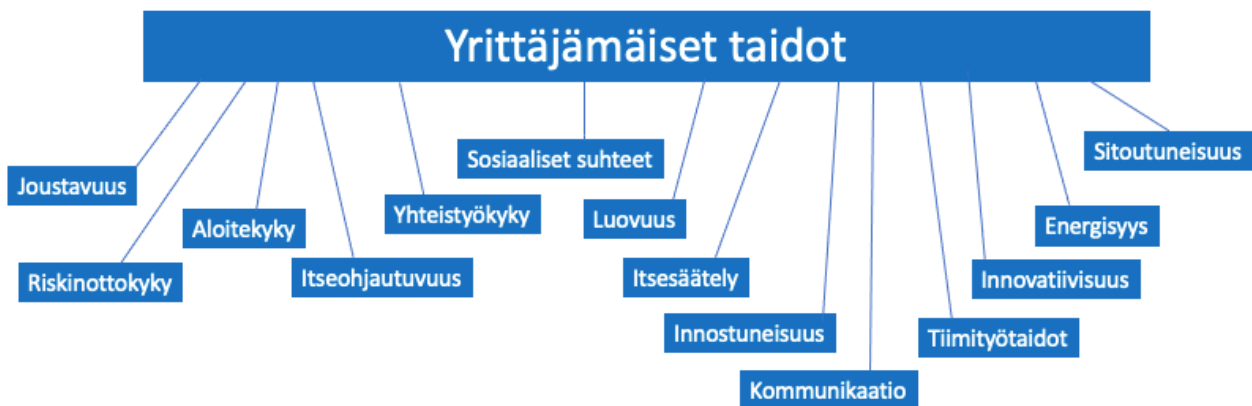
noissa tavoitteina on oppia ymmärtämään yrittäjyyttä, oppia yritteliäistä elämäntapaa sekä oppia yrittäjäksi (OPM 2005, 25; Heinonen & Hytti 2010, 311). Tässä yrittäjyys nähdään monivaiheisena, joten keskeistä on opettaa yrittäjämäistä asennetta. Yrittäjämäisen asenteeseen kuuluvat joustavuus, aloitekyky, riskinotto-kyky, itseohjautuvuus sekä yhteistyökyky. Tämän lisäksi tiedon lisääminen yrittäjämäisestä toiminnasta sekä siihen liittyvistä vaatimuksista on hyvä tuoda opiskelijoiden tietoisuuteen. (OPM 2005, 24-26.)

Linjausten ymmärtäminen käytännössä ja sen sisällyttäminen itse opetukseen saattaa kuitenkin ajoittain tuottaa haasteita. Yrittäjyyskasvatus on koulujen opettajien keskuudessa usein ymmärretty liian kapea-alaisesti sekä siihen liitetään voimakkaasti ajatus asennekasvatuksesta. Yrittäjämäisyyden vahva miellelyhtymä talouteen ja voiton tavoittelemiseen koetaankin olevan ainakin osittain ristiriidassa koulun humanististen tavoitteiden kanssa. Jotta yrittäjyyskasvatusta olisi mahdollista toteuttaa kouluissa sen perimmäistä ajatusta vaalien, tulee käsitteenä yrittäjyys ymmärtää laaja-alaisesti niin asennekasvatuksena kuin yrittäjämäisten taitojen opettamisena. (Korhonen 2012, 9.) Tässä voidaan nähdä tiettyjä yhtymäkohtia yliopistojen nykypäivän asemasta käydystä keskustelusta, jossa perinteikäs ja sivistyksellinen Humboltilainen suuntaus on asettanut osittain ristituleen yrittäjämäisyyden tavoitteiden kanssa (Heinonen & Hyttinen 2010, 283-284).

Yrittäjyysdiskurssin siirtyminen yliopistoihin voidaan nähdä pian valmistuvien opiskelijoiden osaamisen ja potentiaalin maksimoinnin tavoitteluna. Ajatus tuottaa opiskelijoista oman alansa eksperttejä ja tietotyötä tekeviä työntekijöitä nähdään kannattavana ja moninkertaistuvana investointina tulevaisuudessa. Yliopiston tulee tehdä opiskelijoistaan myös työllistettäviä ja omaa osaamistaan markkinoivia työkentän pelaajia, joilla on edellytykset toimia epävakailta työmarkkinoilla. (Tomlinson 2017, 1-3.) Näiden pohjalta voimme ymmärtää paremmin yrittäjädiskurssia ja sen synnyttämää keskustelua yliopistokontekstissa. Yrittäjämäisyys on moniulotteisesti tarkasteltavissa oleva käsite, joka koostuu tietyn tyyppisistä persoonallisista

ominaisuuksista kuin taidoistakin. Yliopistot pyrkivät jalostamaan näitä tulevaisuuden työntekijöihin akateemisuutta unohtamatta.

Tässä tutkielmassa ymmärrämme yrittäjämäiset taidot ja pehmeät taidot yhtenäisiksi toisissaan esiintyviksi taidoiksi. Yrittäjämäiset taidot käsittävät tässä tutkimuksessa persoonaan sidoksissa olevat taidot, kuten joustavuus, aloitekyky, riskinottokyky, itseohjautuvuus sekä yhteistyökyky. Lisäksi sisällytämme käsitteeseen sosiaalisten suhteiden luomisen ja niiden hyödyntämisen työelämässä etenemisen ja pärjäämisen näkökulmasta, josta puhutuaan nykyään verkostoitumisen käsitteenä. Yrittäjämäiset taidot yltyvät tässä tutkimuksessa myös asenteellisiin ulottuvuuksiin, joiden ymmärrämme kattavan luovuuden, innovatiivisuuden, energisyyden, innostuneisuuden, sitoutuneisuuden, itsen säätelyn sekä kommunikaatio- ja tiimityötaidot (ks. kuvio 3).

KUVIO 3. Tutkielmassamme käyttämä määritelmä yrittäjämäisille taidoille

4 METODOLOGISET VALINNAT

Tässä luvussa avaamme tutkielman metodologisia valintoja. Haastatteluissa muodostettujen merkitysten tutkimisessa käytämme narratiivista analyysia, joka nähdään osana sosiaalista konstruktionismia. Se pohjautuu ymmärrykseen, että todellisuus rakentuu itse kielessä, eikä suuntauksessa nähdä olevan yksiselitteisiä absoluuttisia totuuksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkielmassamme hyödynnämme narratiivista analyysia, joka sijoittuu sosiaalisen konstruktionismin kattokäsitteen alle (Juhila 2004, 19-20). Sosiaalinen konstruktionismi käsittää tiedon rakentuvan konstruktivistisesti, jossa tieto nähdään yksilöiden ajattelun ja tulkintojen pohjalta rakentuvana (Heikkilä 2015, 150). Tämä ohjaa tutkielmaamme narratiiviseen ja kielen avulla rakentuvien tulkintojen ja merkitysten tutkimiseen (Hänninen 2004, 69). Tätä analyysitapaamme hyödynnämme tutkimuksessamme sen vuorovaikutuksen ja kielellisyyden painotuksen vuoksi (Juhila 2004, 19-20). Haastateltavat kertovat haastatteluissa narratiiveja, jotka voidaan ymmärtää kerronnan hetkellä rakentuvina ja muotoutuvina kertomuksina. Nämä syntyvät kuvaamaan elettyä elämää epäsuoralla ja pelkistetyllä tavalla. (De Fina 2009, 234; Pietilä 2010, 214.)

Tutkielmassamme hyödynnämme Michael Bambergin (1997) ja tutkijakollegoidensa luomaa kolmitasoista positiointianalyysimallia. Kolmitasoisen analyysimenetelmän avulla pyrimme saavuttamaan kokonaisvaltaisen käsityksen haastateltavien kertomuksista. Pienten kertomusten kautta havainnollistamme esiin nousseita merkityksiä akateemisten kykyjen kuin yrittäjämäisten taitojen osalta. Kolmitasoisessa positiointianalyysissä hyödynnämme kaikkia tasoja, joiden pohjalta vastaamme kolmeen tutkimuskysymykseemme muodostaen haastateltavien vastausten pohjalta mallitarinoita.

Narratiivinen tutkimusote

Kerronta ymmärretään toimintana, jolla on tarkoitus. Kerronnan tarkoitus voi olla itsensä ylistäminen kuulijoille tai tapahtumien jäsentäminen itselle. Kertomus käsittää myös tarinan kerrotavuuden, joka ohjailee sitä, mitä kerrotaan missäkin tilanteessa. (Hänninen 2015, 191-192.)

Narratiivinen tutkimus on kasvattanut suosiotaan viime vuosikymmeninä. Suosion nähdään johtuvan sen laajoista mahdollisuuksista muovaantua eri tieteenalojen välillä tuoden niitä voimakkaammin yhteen. (Hänninen 2004, 69.) Näin ollen on tarkoituksenmukaista selventää tutkielmamme sijoittuvan sosiaalisen konstruktionismiin nojautuvaan narratiiviseen tutkimukseen sen kielellisen ja vuorovaikutuksellisen painopisteen vuoksi. Pohjaamme tulkintamme käsitykseen, jossa narratiivien nähdään muotoutuvan vuorovaikutuksellisissa tilanteissa. (Juhila 2004, 173.)

Narratiivisessa tutkimuksessa käytettävä aineisto voi olla numeerisesti, kerronnallisesti tai kirjallisesti tuotettua. Tavallisimmin aineistot ovat tyypeiltään kerronnallisia haastatteluita tai vapaaseen kerrontaan pohjaavia elämänkerrallisia kirjoituksia. (Heikkinen 2015, 159.) Tämän tutkielman aineistona on käytetty kerronnallisesti tuotettuja haastatteluita, jonka tavoitteena on koota tutkijan aineistoksi kertomuksia (Hyvärinen & Löyttyniemi 2009, 189). Narratiivisessa analyysissä painopiste on uuden kertomuksen tuottamisessa jo kerätyn aineiston kertomusten pohjalta.

(Heikkinen 2015, 159.) Haastatteluiden avulla kerättyä aineistoa on arvosteltu epäaidoksi ja rajoittuneeksi, jonka nähdään johtuvan niihin kohdistuneen vähäisen tutkimuksen vuoksi. Haastatteluiden avulla on mahdollista saavuttaa laajempi kerronta sekä tapahtumien esittäminen kuin kasvokkain tapahtuneessa puhetilanteessa. Haastattelut tuleekin nähdä vuorovaikutuksellisinä tilanteina, joissa erityinen huomio tulisi kiinnittää millaiseksi ja miten vuorovaikutus koostuu. (DeFina 2009, 234-235.)

Tutkielmassamme käsittelemme aineistoa narratiivisen analyysin avulla. Narratiivinen lähestymistapa on kiinnostunut siitä, millaisia tapahtumia ja kokemuksia kertoja tuo kerronnassaan esiin ja mitä puolestaan jättää kertomatta. Narratiivisen analyysin avulla pyritään näkemään ja hahmottamaan niitä mahdollisia tapoja kertoa omaa koettua elämää, jotka juuri tälle kertojalle ovat mahdollisia. Sosiaalisen, historiallisen ja yhteiskunnallisen kontekstin avulla kertojalle avautuu tiettyjä mahdollisuuksia jäsentää omia kokemuksiaan. (Holma 2001, 131-132.) Tässä tutkielmassa ymmärrämme narratiivin kertomuksena, josta on tunnistettavissa siihen liittyvät elementit. Tutkielmassamme olemme kiinnostuneita korkeakoulutuksen tuottamista akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista sekä niille annetuille merkitykselle. Henkilön identiteetti saattaa muovaantua kertomuksen aikana, jolloin emme määrittele narratiivia tämän piirteen osalta. (Juhila 2004, 19-20.)

Narratiivinen positiointianalyysi

Haastatteluiden analysoinnissa hyödynnämme Michael Bambergin ja hänen kolleegoidensa luoma kolmitasoisista positiointianalyysia, joka käsittelee kielen analysointia vuorovaikutussuhteessa kolmessa eri tasossa. Tulkitsemme aineistoa pienten kertomusten avulla, jotka ymmärrämme tekstissä esiintyviksi lyhyiksi yhtä tapahtumaa kuvaavaksi kerronnaksi. Pienten kertomusten avulla tulkitsemme asiantilan muutosta, joka kuvaa kertojan esittämää moraalista arviota aiheesta. Tällainen moraalinen arvio pohjautuu kokemuksen ja kerronnan yhdistämiseen. Pienet kertomukset ymmärretään yksilön minuutta kuvaavina autenttisinä

kertomuksina. Kertomukset eivät ole aina suoraviivaisia, vaan ne voi muodostua epäjohdonmukaisesti menneisyydestä tai nykyisyydestä käsin. (Mutanen & Siivonen 2016, 85.) Pienten kertomusten avulla haastateltavat konstruoivat ja refleктоivat niin itseään kuin tapahtumia menneisyydessä tai tulevaisuudessa. Kertomusten kohdalla olemme kiinnostuneita siitä, mitä haastateltava päättää kertoa ja mahdollisesti jättää kertomatta sekä millaisessa valossa hän kertomuksiaan esittää. (Bamberg & Georgakopoulou 2008, 377-382.; Phoenix 2013, 72-75.; Watson 2007, 371.)

Narratiivista poisitointianalyysia ovat hyödyntäneet myös Mutanen ja Siivonen (2016) tutkimuksessaan tarkastellessaan työpajoissa toimivia nuoria ja heidän toimijuutensa ja identiteetin rakentumista suhteessa yhteiskunnassa tarjolla oleviin mallitarinoihin. Tutkimuksessaan he ovat tehneet analyysia pienten kertomusten analyysia hyödyntäen ja tutkineet millaisia identiteettipositioita nuoret aikuiset rakentavat itsestään tarinan ja kerronnan tasolla. (Mutanen & Siivonen 2016.) Tutkielmassamme hyödynnämme heidän tavoin pienten kertomusten analyysia ja niiden kautta tulkittavia narratiiveja, joissa haastateltavat rakentavat kuvaa ja käsitystään itsestään.

Ensimmäinen tasolla käsittelemme henkilön sijoittumista suhteessa toisiin kerrotuissa tapahtumissa. Tämän tason tarkoituksena on auttaa meitä muodostamaan käsitys siitä tarinamaailmasta, jossa haastateltava kertoo kokemuksiaan. Ensimmäisen tason analyysissa olemme kiinnostuneita siitä, millaisia henkilöitä haastateltavat tuovat kertomuksissaan esiin ja kuinka ne rakentuvat suhteessa oletettuun päähenkilöön, eli haastateltavaan. Tällä tasolla tutkimme siis henkilön positioitumista suhteessa muihin kerronnassa ilmenneisiin hahmoihin. Positiota tutkimme kielellisten keinojen avulla. (Bamberg 1997, 336-337) Kertomuksen avulla pyrimme selvittämään, mitkä tekijät vaikuttavat tarinan kulkuun ja miten se muokkaa kertomuksessa olevia henkilöitä ja tapahtumia (Bamberg 2011, 8). Tämän tason ymmärrämme tarinamaailman tasona, joissa kerronnan juoni rakentuu.

Positiointianalyysin toisen tason avulla pyrimme tarkastelemaan, miten puhuja sijoittuu suhteessa yleisöön sekä itse haastattelutilanteeseen (Bamberg 1997, 337). Tällä tasolla voidaan puhua vuorovaikutuksen ja kerronnan tasosta. Vuorovaikutusta voidaan tarkastella suhteessa eri yleisöihin ja haastattelussa läsnä olleisiin henkilöihin, eli tässä tutkimuksessa haastattelijaan. Yleisönä voi toimia esimerkiksi erilaiset sosiaaliset ryhmät, väkijoukot ja vertailuryhmät. (Bamberg 2011, 8.) Toisen tason keronnallisuudessa olemme myös kiinnostuneita tarkastelemaan, kuinka haastattelijä vaikuttaa omilla kysymyksen asetteluillaan sekä mahdollisilla johdatteluillaan kertojan sanavalintoihin ja itse kerrontaan. Kerronnan osalta pyrimme tarkastelemaan mm. sitä, jättääkö kertoja jotain pois tai vastaavasti korostaa joitain yksittäistä tapahtumaa haastattelijalle. (Bamberg 1997, 337) Painotamme tällä tasolla vuorovaikutusta suhteessa muuhun yleisöön.

Kolmannella tasolla analysoimme, kuinka haastateltavat asettavat itsensä suhteessa yhteiskunnassa esiintyviin mallitarinoihin ja niissä rakentuviin ideaaleihin. Tarkoituksena on tunnistaa, kuinka haastateltavat käyttävät kieltä positioidessaan itseään kyseisellä hetkellä. Analyysia tehdessä tunnistamme erilaisia positioita, joita kertojalle tarjoutuu. Olemme kiinnostuneita siitä, kuinka haastateltava joko hyväksyy tai torjuu tiettyjä malleja tai positioita suhteessa siihen, mitä yhteiskunnassa hänelle tarjotaan. Tutkijana on kuitenkin muistettava rajata tulkinta kontekstiin. (Bamberg 1997, 337.; De Fina 2013, 43.) Oman itsensä asettaminen tiettyyn kaavaan tai malliin, voi tuntua kertojalle itselleen haastavalle. Tutkijoina pyrimme kuitenkin analyysia tehdessä tarkastelemaan, kuka hallitsee tilannetta ja millaisia toimintamalleja käytetään. Näiden toimintamallien suhteen olemme kiinnostuneita, päättääkö kertoja itse miten tiettyssä tilanteessa on toiminut vai onko toimintamalli tullut jostain muualta esimerkiksi kulttuurista käsin. (Bamberg 2011, 9.) Olemme luoneet haastatteluiden pohjalta mallitarinoita. Näissä mallitarinoissa olemme avanneet haastateltavien positioitumista akateemisiin kykyihin ja yrittäjämäisiin taitoihin suhteessa työelämän vaatimuksiin.

5 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tutkielmamme tavoitteena on selvittää akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen merkitystä vastavalmistuneille kauppatieteen maistereille suhteessa työelämän vaatimukseen. Lähestymme aihetta narratiivisen analyysin kautta ja hyödynnämme soveltaen Bambergin kolmitasoista positiointianalyysia. Tässä luvussa nostamme esiin tutkimuskysymykset, joiden avulla pyrimme löytämään pienten kertomusten kautta merkityksiin viittavia asioita. Lisäksi tarkennamme tutkimusjoukon osalta tehtyä valintaa ja avaamme analyysimallin etenemisen kulun. Pohdimme myös eettisestä näkökulmasta tutkimusta ja sen luotettavan toteutuksen kannalta vaadittavia ratkaisuja.

5.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessamme haluamme selvittää yliopistokoulutuksesta hankittujen akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen merkitystä vastavalmistuneille kauppatieteen maistereille suhteessa työelämän vaatimukseen. Merkitysten näemme muodostuvan haastatteluiden aikaisessa

sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa ja tulkitsemme merkitykset yksilöllisinä ja ainutlaatuisina juuri kyseisen haastattelun yhteydessä muodostuviksi. Lisäksi olemme kiinnostuneita tarkastelemaan niitä kykyjä ja osaamista, joita haastateltavat kokevat saaneen korkeakoulusta ja joista näkevät hyötyvänsä työelämässä tai sinne työllistyessä. Näihin teemoihin rakentuvien pienten kertomusten avulla pyrimme muodostamaan lopulta mallitarinoita. Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1) Millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja haastateltavat kertovat koulutuksen antaneen suhteessa työelämään?
- 2) Millaisia mallitarinoita haastateltavat rakentavat suhteessa akateemisiin kykyihin ja yrittäjämäisiin taitoihin?
- 3) Miten haastateltavat positioituvat mallitarinoihin?

Ensimmäisen kysymyksen avulla tulkitsemme haastateltavien esiin tuomia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja. Haluamme tuoda esiin, miten haastateltavat arvioivat saatua osaamista suhteessa työelämään. Lisäksi tarkastelemme, millaisia merkityksiä haastateltavat antavat kertomuksissaan akateemisille kyvyille ja yrittäjämäisille taidoille. Toisen kysymyksen avulla pyrimme muodostamaan erilaisia mallitarinoita, jotka muodostuvat haastateltavien kertomuksien avulla. Tuloksissa esille nousseet mallitarinat suhteutamme yhteiskunnalliseen mallitarinaan yliopiston tehtävästä. Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelemme haastateltavien positioitumista analyysin pohjalta muodostettuihin mallitarinoihin.

5.2 Aineiston tuottaminen

Tutkielmamme on teemahaastatteluna tuotettu laadullinen tutkimus, jossa on käytetty HighEmploy –hankkeen aineistoa. Haastatteluissa on keskitytty haastateltavien menneeseen elämäntilanteeseen, joten haastatteluhetkessä koetussa vuorovaikutustilanteessa haastateltava voi päättää mitä hän kertoo ja mitä puolestaan jättää kertomatta. Tutkimuskysymysten asettelulla ja vuorovaikutustilanteella on keskeinen rooli haastattelun läpiviennin kannalta. (Hyvärinen 2017, 12.)

Teemahaastattelussa perusideana toimii keskeiset teemat, joiden pohjalta haastattelu etenee valmiiden tarkkojen tutkimuskysymysten sijasta (Hyvärinen 2017, 21). Hankkeen haastattelurungon teemat käsittelivät perhetaustaa, aikaisempaa koulutusta, koulutuksen aikana saatua osaamista sekä koulutuksen jälkeisenä aikana koettu työelämää. Tämän tutkielman kannalta tarkastelemme haastattelurungosta yliopistokoulutuksen aikana saatua osaamista sekä koulutuksen jälkeisenä aikana koetun työelämän teemoja. Keskitymme tarkastelemaan koulutuksen aikana tapahtunutta valmistautumista työelämään, jota peilaamme puolestaan haastateltavan koulutuksen suorittamisen jälkeiseen kokemukseen. Näin saamme tarkasteltua yliopistokoulutuksesta saatuja akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja suhteessa työelämän vaatimuksiin.

Haastatteluiden kulkua ovat ohjanneet teemahaastattelun periaatteen mukaisesti haastatteluiden teemat. Tästä huolimatta haastateltaville on annettu tilaa heidän omalle kerronnalleen, joten voimme puhua kerronnallisesta haastattelusta. Haastateltavat ovat saaneet vastata kysymyksiin vapaamuotoisesti ja heidän haluamallaan laajuudella. Haastattelijoiden on pitänyt miettiä selkeä painopiste kysymyksiin, jotta haluttuihin teemoihin on saatu vastauksia. Liian pitkillä kysymyksillä on riski harhauttaa vastaaja kertomaan aiheen tai teeman vierestä. Haastattelijalla voi kuitenkin tarvittaessa esittää täydennettäviä kysymyksiä tai pyytää arvioimaan joitain tilanteita. (Hyvärinen 2017, 26.)

Tässä tutkielmassa käytetyt haastattelut eivät ole meidän tuottamia, vaan olemme hyödyntäneet valmista HighEmploy-hankkeessa tuotettua materiaalia. Hankkeen materiaalin ovat tuottaneet hankkeen tutkijat ja gradun tekijät. Tutkielman teon alkuvaiheessa kävimme läpi kaikki hankkeessa tehdyt alkuhaastattelut (n=76), joista poimimme seuraavaksi esiteltävien rajauskriteerien

perusteella tutkielmamme kannalta merkitykselliset haastattelut. Näiden rajauskriteerien perusteella valikoituneet haastattelut olemme läpikäyneet syvällisesti ja poimineet meidän tutkielmamme kannalta keskeiset osiot, joihin pohjautuvan analyysin perusteella vastaamme tutkielmamme tutkimuskysymyksiin.

5.3 Kertomukset haastattelutyypinä

Kerronnallisessa tutkimuksessa kiinnitetään huomiota niin kertomuksiin kuin kertomiseen, jotka toimivat tiedon välittäjänä ja kertomuksen rakentajana (Heikkinen 2018, 146). Kertomuksen keinoin voidaan ilmaista ihmisen identiteettiä menneisyyden ja tulevaisuuden näkökulmasta. Sen avulla pystytään välittämään tietoa omista kokemuksista ja tiedoista. Kertomushaastattelun avulla voidaan tuottaa kertomuksia tutkijan aineistoksi. Tärkeimpänä korostuvat haastateltavan kokemukset haastateltavasta aiheesta. Kokemusten avulla pystytään jakamaan ja tuottamaan tietoa joko sanallisesti tai sanattomasti. Kertomus voi sijoittua joko elämänkerrallisesti koko elämänkaareen tai vaihtoehtoisesti se voi olla jokin tietty osa-alue omasta elämästä. (Hyvärinen 2017, 174; Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189.) Tässä tutkielmassa olemme kiinnostuneita haastateltavien yliopistoajasta.

Kertomukset eivät useinkaan etene kronologisessa aikajärjestyksessä ja keskiössä ovat haastateltavalle tärkeät ja merkitykselliset kokemukset, joita hän haluaa korostaa. Kokemuksellisuus on keskeinen määre kertomuksen teoriassa. Kertomushaastatteluissa kokemukset ja merkitykset tulkitaan haastatteluhetkestä käsin. Lisäksi haastatteluhetki ja sen luonne vaikuttavat siihen mitä ja miten kerrotaan. Kokemuksellisuuden lisäksi kertomuksen tulkinnassa kiinnitetään huomiota tarinamaailmaan ja siinä ilmaantuviin häiriöihin, jonka avulla voidaan tavoittaa kertojan kokemukset elämästä ja sen yllätyksistä. (Hyvärinen 2017, 175-177.)

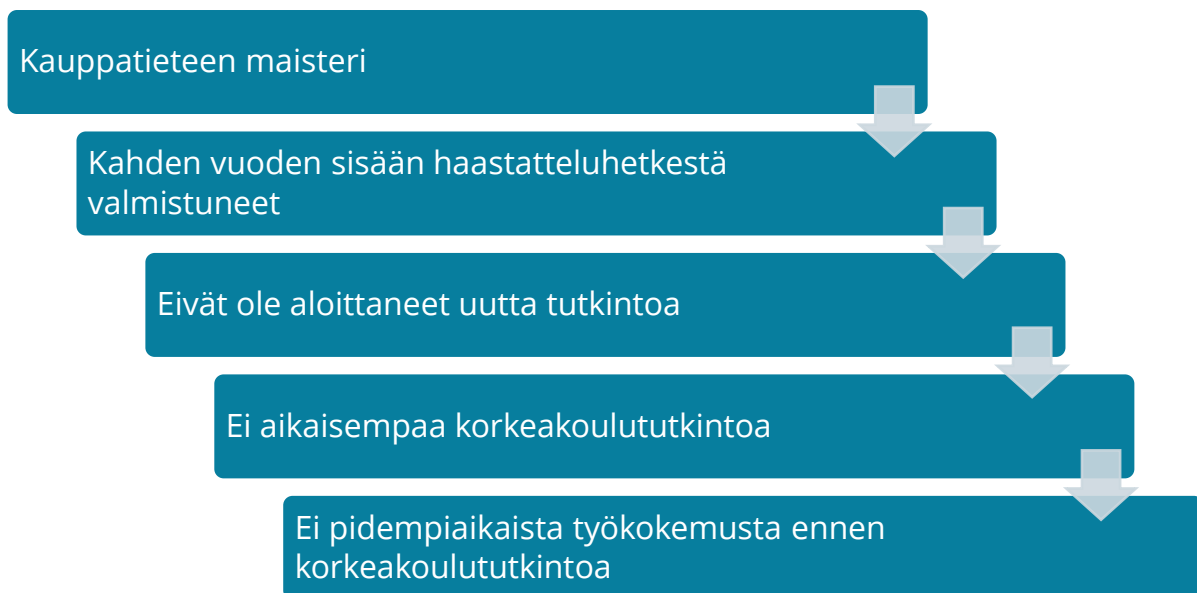
Tavoitteena kertomushaastattelussa on saada käsitys haastateltavan maailmasta, hänelle merkityksellisistä asioista sekä hänen tavastaan jäsentää asioita. Kysymyksen asettelulla on suuri merkitys kertomuksen syntyyn. Tutkijan tulisi välttää omien ajattelutapojen ja teoreettisen pohdintansa ulosilmaisua, jotta se ei ohjailisi haastateltavaa vastaamaan tietyn suuntaisesti kysymyksiin. Haastatteluhetkessä tulisikin kysyä mahdollisimman vähän ja antaa tilaa haastateltavan vastauksille. Tilanteeseen sopivia joustavia jatkokysymyksiä voi tarvittaessa esittää. Tästä syystä hiltajaa oleminen ja sen sietäminen on tärkeä taito kertomushaastattelua tehdessä. (Hyvärinen 2017, 178, 181.) Haastattelutilanteessa pienetkin sanat ja eleet voivat vaikuttaa keskustelun kulkuun ja sen rakenteeseen. Näiden eleiden ja sanojen seurauksena kertoja määrittelee, mistä asioista kertoo syvemmin ja minkä asian jättää pienemmälle tarkastelulle. Lisäksi niillä on merkitystä haastattelun luonteeseen. Koska haastateltava on haastatteluhetkessä tiedon tuottajana, voi tilanteen rikkoa haastattelijan asenne ja uskomus haastateltavaan esimerkiksi kyseenalaistamalla hänen vastauksiaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 33-34.) Tutkielmassa haluammekin tarkastella vuorovaikutuksen avulla rakentuvia merkityksiä Bambergin (1997) mallia soveltaen.

5.4 Aineiston rajaaminen

Tutkielmassamme hyödynsimme aineistona osana HighEmploy-hanketta tuotettuja haastatteluita. Tutkimushankkeeseen osallistuneet haastateltavat ovat koulutustaustaltaan kaupallisen alan korkeakouluopiskelijoita joko ammattikorkeakoulun tai yliopiston puolelta. Haastateltavat ovat niin alemman kuin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittavia tai jo suorittaneita. Tutkielmassamme olemme kiinnostuneita, miten haastateltavat näkevät akateemiset kyvyt ja yrittäjämäiset taidot ja kuinka he rakentavat merkityksiä suhteessa niihin. Tämän pohjalta teimme aineistolle rajaukset. Ensimmäisenä rajasimme analysoitavien haastatteluiden ulkopuolelle ainoastaan kauppatieteiden kandidaatintutkinnon suorittaneet sekä alemman ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt. Tämän rajauksen jälkeen analysoitaviksi haastatteluiksi

jäivät kauppatieteiden maisterin tutkinnon suorittaneiden henkilöiden haastattelut. Tämän jälkeen rajasimme haastateltavien joukosta kahden vuoden sisään haastatteluhetkestä valmistuneet henkilöt, jotka eivät olleet myöskään aloittaneet uuden tutkinnon suorittamista jo valmistuneen kauppatieteiden maisterin tutkinnon jälkeen. Tutkielman tulosten luotettavuuden kannalta koimme tärkeäksi haastateltavien henkilöiden samankaltaisen opintopolun. Tämän vuoksi rajasimme pois haastateltavat, joilla oli aiempi korkeakoulututkinto suoritettuna ennen haastatteluhetkeä. Lisäksi näimme tutkielman kannalta merkittäväksi rajata analysoitavien haastatteluiden parista pois ne henkilöt, jotka olivat olleet kokopäiväisessä työelämässä useamman vuoden ennen korkeakoulututkinnon aloittamista. Näiden rajauskriteerien (ks. kuvio 4) avulla saimme yhdenmukaistettua tutkielmassa käytettävät haastattelut. Edellä esitettyjen rajauskriteerien tutkielmassa analysoitaviksi haastatteluiksi valikoitui 14 kappaletta, joista 7 oli naisia ja 7 miehiä (ks. taulukko 1).

KUVIO 4. Haastattelujen rajauskriteerit.

Nimi (pesudonyymi)	Suoritettu tutkinto	Valmistumisvuosi	Onko aloittanut uutta tutkintoa	Aikaisempi koulutus	Onko pidempää työuraa ennen korkeakoulua
Tea	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Emil	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Ken	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Tina	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Miro	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Joakim	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Birgitta	Kauppatieteen maisteri	2018	ei ole	lukio	ei ole
Anita	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Sebastian	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Otso	Kauppatieteen maisteri	2018	ei ole	lukio	ei ole
Mette	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Miika	Kauppatieteen maisteri	2019	ei ole	lukio	ei ole
Rebecca	Kauppatieteen maisteri	2018	ei ole	lukio	ei ole
Sandra	Kauppatieteen maisteri	2018	ei ole	lukio	ei ole

KUVIO 5. Tutkielmassa käyttämämme aineisto.

5.5 Aineiston luenta ja analyysi

Tutkielmassamme käytettävään aineistoon tutustimme lukemalla kaikki haastattelut läpi. Haastatteluiden lukemisen jälkeen keskustelimme esiin nousseista merkityksistä ja tutustuimme vielä tarkemmin haastatteluiden kohtiin, jotka näimme tutkimuskysymysten kannalta kiinnostavina. Teimme havaintoja ja merkitsimme tärkeimmät ydinkohdat ylös. Näistä kohdista pyrimme löytämään meidän tutkielmamme kannalta keskeisimmät teemat. Päädymme jättämään osan haastattelun teemoista pois, koska kaikki osiot eivät suoranaisesti liittyneet meidän tutkielmamme tutkimuskysymysten avulla valikoituneisiin aiheisiin. Näin saimme luotua tämän tutkielman kannalta selkeän kokonaisuuden.

Haastatteluihin tutustumisen jälkeen kirjoitimme jokaisesta haastattelusta tiivistelmän, jonka tarkoituksena oli auttaa meitä muodostamaan jokaisesta haastateltavasta kokonaiskuva. Tiivistelmät mahdollistivat meitä tulkitsemaan, millaisia kokemuksia ja merkityksiä haastateltavat tuovat esille. Tiivistelmät toimivat meille apuna juonellisten rakenteiden hahmottamisessa. Tulosten pohjalta muodostettujen mallitarinoiden avulla avasimme haastateltavien merkityksellisiä kokemuksia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja. Lisäksi mallitarinat ilmentävät haastateltavien positioitumista näihin kykyihin ja taitoihin sekä akateemiseen koulutukseen. (Saaranen-Kauppinen 2006.)

Seuraavassa vaiheessa tarkastelimme haastattelujoukkoa Bambergin (1997) kolmitasoisien positiointianalyysin avulla. Perehdyimme menetelmän toteutukseen tutkimalla muita vastaavalla menetelmällä tehtyjä tutkimuksia ja loimme näin itsellemme käsitystä menetelmän käytettävyydestä. Teimme menetelmäkokeilun yhden haastattelun pohjalta ja loimme näin itsellemme käsityksen siitä, miten lähdemme analyysimenetelmää toteuttamaan tässä tutkielmassa.

Tarkastelun kohteena meillä olivat akateemiset kyvyt ja yrittäjämäiset taidot. Lähdimme tutkimaan kumpaakin teemaan liittyviä pieniä kertomuksia Bambergin (1997) kolmea tasoa käyttäen. Ensimmäisellä tasolla keskityimme tarkastelemaan, keitä henkilöitä pienessä kertomuksessa esiintyy sekä millainen juoni tarinassa syntyy. Toisella tasolla tarkastelimme vuorovaikutusta tarinassa nousseiden henkilöiden sekä muiden kerronnassa ilmenneiden ryhmien ja kohdejoukkojen osalta. Tässä huomiomme kohdistui pääosin kysymysten asetteluun sekä siihen tuotettuun vastaukseen liittyen.

Kolmannella tasolla tarkastelun kohteena oli haastateltavien positioituminen yleismaailmallisiin mallitarinoihin. Tarkastelimme haastateltavien omaa kuvaan itsestään suhteessa muihin ja loimme näin käsitystä siitä, miten akateemisille kyvyille ja yrittäjämäisille taidoille annetaan painoarvoa suhteessa työelämään. Kiinnitimme huomiota haastateltavien tapaan puhua akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista, joiden pohjalta loimme kahdeksan mallitarinaa. Haas-

tattelujen tarkastelua ohjasi teorian pohjalta muodostunut käsitys yliopistokoulutuksen tehtävistä ja työelämän prekarisoitumisesta. Tulkitsimme, kuinka vastavalmistuneet kauppatieteenmaisterit kertoivat akateemisista kyvyistä ja yrittäjämäisistä taidoista sekä miten nämä ovat käytännössä näkyneet heidän koulutuksensa aikana.

5.6 Tutkielman eettisyys

Hyvä aineisto syntyy kiinnittämällä huomiota aineistonhallintaan. Aineiston keräämiseen ja käsittelyyn tulee kiinnittää huomiota, jottei tutkija riko tutkimuseettisiä normeja. Keskeisimpinä huomioina tulee ottaa haastatteluun osallistuneiden informointi, heidän suostumuksensa, tunnistetietojen käsittelyyn liittyvät seikat sekä aineiston kuvailu. Erityisesti tunnistetietojen käsittely ja haastateltavien informointi ovat keskeisiä tutkielman eettisyyden kannalta. Haastatteluun osallistuminen tulee olla vapaaehtoista eikä se saa rikkoa itsemääräämisoikeutta. Osallistuville tulee ilmoittaa tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen aihe ja tavoitteet, haastattelun toteutus ja tiedon tallennus, tieto osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä haastattelun käsittelyn luottamuksellisuus. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 413-415.) Haastatteluiden litterointiin ja siinä tapahtuneeseen anonymisointiin on kiinnitetty tarkasti huomiota. Anonymisoinin avulla tuodaan haastatteluista nousseet asiat esille ilman henkilöllisyyden paljastumista. Me emme itse päässeet toteuttamaan haastatteluja emmekä litterointeja, mutta niiden toteutuksessa on huomioitu haastateltavien tunnistamattomuus. Haastateltavien nimet on muutettu sekä haastattelun aikana ilmenneet yritykset ja kaupungit ovat muutettu muotoon ”keskisuuri yritys” tai ”keskisuuri kaupunki”. Näin myös haastatteluissa ilmenneet mahdolliset työpaikat eivät ole tunnistettavissa.

Eettisyyteen vaikuttaa myös valitsemamme narratiivinen menetelmävalinta. Tutkielmassamme pyrimme löytämään erilaisia merkityksiä haastateltavien kerronnasta, johon koimme soveltuvaksi käyttää Bambergin (1997) kolmitasoista positiointianalyysia sen moniulottuvaisuuden vuoksi.

6 TULOKSET

Tässä osiossa esittelemme tutkielmamme tulokset. Tutkielman analysointivaiheessa yhdistimme haastatteluista nousseet samankaltaiset merkitykset akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen osalta. Samankaltaisista merkityksistä koostimme mallitarinoita kuvaamaan haastateltavien merkityksellisinä kokemia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja. Merkityksellisinä koettuja kykyjä ja taitoja haastateltavat ovat arvioineet suhteessa työelämän vaatimuksiin. Mallitarinoiden avulla tuomme näkyväksi haastateltavien positioitumista akateemisiin kykyihin ja yrittäjämäisiin taitoihin, joita he ovat peilanneet työelämään ja siellä vaadittaviin taitoihin. Tulososiossa esittelemme saamiamme tuloksia akateemisten kykyjen sekä yrittäjämäisten taitojen alalukujen avulla. Näiden alalukujen sisällä olemme eritelleet edellä mainitut mallitarinat, joita muodostui lopulta kahdeksan kappaletta.

6.1 Akateemiset kyvyt suhteessa työelämään

Sivistysyliopiston ihanteet akateemisuuden taustalla

K: Joo. No, mi- nii... No mitä sä aattelet et mikä niinku merkitys sun työllistymisen ja uran kannalta on et sä oot suorittanu just tän tutkinnon verrattuna et sä oisit suorittanu jonku muun kaupallisen alan korkeekoulututkinnon?

V: Kyl mie uskon et sil on tosi paljon merkitystä, et se on toi niinku laskentatoimipainotteinen. Että oikeestaan muilla tutkinnoil ois tosi vai- vaikee päästä sisään, koska siin vaaditaan sitä niin sanottuu asiaosaamista tai sisältöosaamista. Niin, et kyl mie uskon et siit on tosi paljon, tosi paljon hyötyä, että, et sitten ne enemmän sellaset yleismaalliset kaupalliset opinnot, niinku vaikka johtaminen, niin, niin ne on kuitenkin sit enemmän sellasta vähemmän niinku konkreettisia, ulkoo- ulkoo opittuja rakenteita ja las- tälläsii laskentamalleja että. Niit on helpompi ehkä kehittää sitten myös omalla ajalla kun tätä osaamista. (TEA)

V: (...) Ja koen että, et kyl se niinku yliopistotason opinnot on antanu miulle, ei välttämättä hirveesti enemmän käytännön osaamista tai, tai tälläst, mut sellasen erilaisen näkökulman siihen asiaan ja, ja ehkä enemmän niitä yleismaallisia opintoja, et. (...) (TEA)

Mallitarinassa haastateltavat kertovat merkityksellisenä itsensä sivistämisen ja oman ajattelun kehittämisen. Akateemisten taitojen merkitys työelämän kannalta nähdään merkittävänä, kun yliopistokoulutukseen on hakeuduttu itsensä kehittämisen perusteella. Tea ymmärtää kerronnan perusteella akateemisuuden olevan asia- ja sisältöosaamista, joka ei ole suoranaisesti siirrettävissä työelämään. Hän luo yliopistokoulutuksesta kuvaa asia- ja sisältöosaamisen tuottajana. Tällaista osaamista hän vertaa yleismaailmallisiin opintoihin, mikä kuvaa niiden luonnetta ja haasteellisuutta ilmaista asiaa konkreettisin tavoin.

K: Aivan. Miten sä sanosit, et millä eri tavoin sä oot kerryttäny sun niinku osaamista opiskeluaikana?

V: No just tietenkä erilaisten kurssien kautta. Mut kyl myös semmonen yleinen, yleinen mielenkiinto maailmaan, et, et semmonen uteliaisuus mun mielestä, mie oon yrittäny aika paljon seurata kaikkee niinku uutisia, talousuutisia, ja esimerkiks ymmärtää rahotuksest enemmän niin että mie oon ostanu osakkeita ollessani niinku yliopistossa. Ja siis että ei vaan sitä pelkkää niinku kirjasta lukemista, vaan myös sellasta niinku yleis- vähän yleismaallisempaa ymmärrystä sisällöstä. Mut emmie tiedä oonks mie erityisesti mitään sen enempää tehny sen eteen että. (TEA)

Tean kerronnassa on tunnistettavissa sivistysyliopiston tavoitteita. Hänen puheestansa huokuu oma-aloitteisuus ja halu oppia ja kerryttää omaa tietämystään ja osaamistaan. Tea korostaa puheessaan oman toiminnan avulla hankittua tietämyksen ja osaamisen merkitystä kurssien rinnalla ja antaa puheellaan suuremman painoarvon omaehtoiselle oppimiselle. Myös tietoyhteiskuntakeskeisessä maailmassa ajankohtaisuus ja kiinnostus asioita kohtaan on saanut uuden merkityksen ja antaa näin olleen pääoman hallitsijalle rajattomat mahdollisuudet kontekstualisoida omaa osaamistaan. Tea tuottaa puheellaan kuvaa hyvin itseohjautuvasta ja vastuunottavasta minästä, jonka voidaan nähdä myös osittain saavuttavan kerronnassa ihanneopiskelijan ominaisuuksia akateemisessa ja sivistyksellisessä kontekstissa.

Haastattelija (00:37:46): Mikä yhdistää tai erottaa sua muista korkeastikoulutetuista?

Puhuja (00:37:49): Yhdistää ehkä semmonen kriittinen ajattelutapa. En nyt sano et kaikki ajattele samalla tavalla, mut tietysti se oma kaveripiiri nii...No tietysti kaverit nyt hakeutuu kaveriks, koska niil on jotai mutta näin ehkä. Vaikee sanoo mikä erottuu... Korkeekoulu on niin laaja käsite, et tosi vaikee sanoo. Mä itseasias yritän mieltii sitä niinku kokonaisuutena nii se oli siin sitte jo. (EMIL)

Korkeakoulutuksen nähdään yleisellä tasolla tuottavan itsessään vielä sen akateemista tarkoituserää, johon Emil liittää kriittisen ajattelutavan. Kerronnassaan hän vertailee itseään muihin korkeakoulutettuihin ja omaan kaveripiiriinsä. Emil tuottaa kerronnallaan vertailevaa kuvaa muihin, jotka eivät käy korkeakoulua haastattelijan kysymyksen asettelun seurauksena. Hän myös tuottaa vertaisiinsa nähden kuvaa, jossa ikään kuin samantyylliset henkilöt hakeutuvat toistensa seuraan ja samanlaisuus on yhdistävä tekijä.

Haastattelija 1 [00:38:13]: Jes. Mitä korkeakoulutus merkitsee verrattuna siihen, jos olisit hankkinut jonkin muun, kun korkeakoulutut... koulutuksen, vaikka amiksen tai muuta?

Puhuja 1 [00:38:46]: Ehkä vähän niinku tuossa aikaisemmin, niin mä oon ajatellu, että mä haluan opiskella ja sitten arvostaa sellaista tai on pitänyt tärkeänä sivistää ja kouluttaa itseäni ja tota tietysti myös se, että se auttaa sitten etenemään elämässä, niin mä oon aina sen ajatellu.

Haastattelija 1 [00:36:54]: Mistä se ajatus lähtee sieltä, että... Joo sano vaan, sori.

Puhuja 1 [00:36:59]: Niin, et se on ehkä jonkin asteinen osa mun identiteettiä myös, että on korkeakoulutettu. (KEN)

Yliopiston akateemisuus nähdään tärkeänä sen sivistyksellisen tehtävän vuoksi. Haastattelija johdattelee vertailemaan koulutusta suhteessa ammattikouluun, jonka seurauksena kärjistetty ajattelutapa voi nousta vahvemmin esille. Sivistyksellinen tehtävä nähdään erityisen tärkeänä silloin, kun henkilöllä on sisäinen motivaatio kouluttaa itseään. Koulutuksen nähdään tuottavan lisäarvoa omaan osaamiseen, jolloin se nähdään tärkeänä asiana myös oman identiteetin rakentumisen kannalta. Koulutus yhdistetään kerronnassa myös vahvasti elämässä menestymiseen ja näin haastateltava kertoo kokevansa koulutuksen tuottavan tiettyjä mahdollisuuksia elämän suhteen. Korkeasti kouluttautuminen liitetään myös vahvasti osaksi omaa identiteettiä, joka puolestaan viestii ylpeyttä omasta itsestään ja valitsemastaan polusta.

Akateemiset kyvyt tukemassa työelämää

Haastattelija (00:30:57): Mitä sä ajattelet omista kyvyistä, taidoista ja osaamisestasi nyt valmistumisen jälkeen?

Puhuja (00:31:06): No en mä nyt kaikessa asiassa asiantuntija tai läheskää hirveen monessa-kaan ole. Mut tavallaan kyl mul mun mielestä on se niinku kyky oppia, löytää tietoo ja oppia ja sitte sellane niinku hahmottamiskyky et miten se niinku asia vois mennä ja sellai pystyy niinku esittää niit omii ajatuksii.

Haastattelija (00:31:33): Mikä koulutuksessa on antanu eväitä sulle työllistymiseen? Sä vähän sivusit noita asioita mutta onks jotain vielä...?

Puhuja (00:31:40): Nii no siis ehkä just se, että et miten ammennetaan tai miten kerätään sitä tietoo ja sovelletaan sitä. Et kokemuksen kautta sitä tulee ja kokemuksta vielä ei ole niinku hirveesti. Mut sit kun on kyky hyväksikäyttää sitä saatuu tietoo nii se on mun mielest se mihin niinku pitää lähtee rakentaa.(EMIL)

Puhuja1 [00:34:49](...) Mut oikeesti paljon enemmän sieltä niinku muualta, ku sieltä koulunpenkiltä. Et jotenkin, et mua ehkä vähän harmittaakin ettei oo ollu ihan niin aktiivinen niinku ite opiskeluissa. Mut niin paljon oikeesti sit siellä työssä mihin sä meet, niin siellä sä opit ja muuta. Et kyllä niinku se ajattelun taito sieltä yliopistosta. Ja tiedon haku ja muu tämmönen. (...) (TINA)

Tässä mallitarinassa akateemiset kyvyt nähdään haasteltavien kerronnan perusteella työelämässä pärjäämistä tukevinä. Mallitarinassa painottuvat ajattelun taito ja jatkuva oppiminen. Koulutuksen nähdään Emilin mukaan antaneen myös paljon akateemisia kykyjä, joista on hyötyä työelämässä. Hän tuottaa kuitenkin vastavalmistuneen positiossa itsestään nöyrää kuvaa tuoden esiin omaa orastavaa asiantuntijuutta, jota lähdetään työelämässä kehittämään. Emil tiedostaa tiedon käsittelyn, tiedon löytämisen, oppimiskyvyn, ajattelutaidon ja hahmotuskyvyn tärkeyden työelämässä pärjäämisen osalta. Tina puolestaan tuottaa puheessaan itsestään kuvaa menneisyydestä, jonka toivoisi nykyhetkessä toimineen toisin. Tulkitsemme hänen puheen perusteella, että opintojen aikainen aktiivisuus ja oma-aloitteisuus isommissa määrin olisi tuottanut hänelle paremmat valmiudet ja kyvyt akateemisen osaamisen suhteen. Puheessa korostuu yliopisto-opintojen luonne, jossa itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus sekä vastuunottaminen omista opinnoista nousee isoon rooliin oman osaamisen kehittymisen kannalta.

Haastattelija (00:27:48): Kyllä ja aika paljon mun mielest sanoo, että sä oot kuitenkin sinnikkäästi tehny sitä koulutusta, et sä oot ehkä luonteeltas semmonen? Millasii kykyi, taitoja tai osaamista sult vaaditaan työelämässä?

Puhuja (00:28:02): Oma-aloitteisutta ja tietyl tapaa tarkkuutta, mut sit pitää oikees kohtaa osata maalata sitä pensselii et ei nyt ihan kaikkiin asioihin takerru. Mutta sitten mä oon opinu työelämän aikana, että kiteyttämisen taito on erittäin tärkeä, koska se että sä kerrot joko sun mielipiteitä tai jotain ongelmaa tai mitä tahansa muuta nii sen on sillon sen toisen ajasta pois ja sun pitää pystyy kertoo se asia siinä. Se voi olla, et toisilla on aikaa kolkylt sekunttii ja toisilla on kymmenen minuuttii, mut sun pitää saada se viesti perille. (EMIL)

Akateemiseksi kyvyiksi tulkitsemme myös Emilin kerronnassa esiin nostetut ilmaisukyvyyn ja taidon kiteyttää omat ajatukset ja näkemykset. Nämä kyvyt liitämme ajattelun taitoihin, joita akateemisen koulutus tuottaa. Puheessa haastateltava tuottaa osaamisestaan kuvaa, joka käsittää yrittäjämäisiin taitoihin kuuluvaa osaamista kuten oma-aloitteisuus, mutta nostaa kuitenkin tätä taitoa tukemaan akateemisen kyvykkyyden osaamista, kuten oman mielipiteen ja näkemyksen tuottaminen ja kiteyttäminen. Kerronta tuottaa näiden kahden ulottuvuuden välille jakautuvien kykyjen ja taitojen osalta toisiaan tukevaa ja täydentävää kuvaa eikä arvota näitä kykyjä keskenään eriarvoisiksi.

Haastattelija (00:44:03): Millasii kykyjä, taitoja ja osaamista sult odotetaan työelämässä?

*Puhuja (00:44:07): Tosi monennäköstä tällä hetkellä nykyisessä työpaikassa ainakin (naurah-
taa). No varmaan niinku semmost kokonaisuuksien hallintaa, niinku semmosta jotai itseohjau-
tuvuutta Silleen on niinku paljon... jotenki vastuu ja vapaus kulkee silleen käsi kädessä tai et ei
oo ketään valvomas et hommat tulee hoidetuks mut et varmasti jos hommat ei tuu hoidetuksi
niin en hirveen kauan jatka firman palveluksessa tai niinku silleen et täytyy ite kyetä johta-
maan itseään. Mut et sit tietysti myös ihan sillee käytännönsubstanssi osaamista markkinoin-
tiin liittyen et pitää ymmärtää ja niinkun seurata edelleen tai silleen et niinku. Meil on ainaki
tosi vahvasti semmonen kulttuuri, et jos kokee olevansa jo tai tietävänsä jo kaikesta kaiken tai
niinku jotenki olevansa valmis nii niinku se et sillon on aika turha tyyppi. Et halutaan koko ajan
oppia uutta et silleen toimialan on semmonen mikä vaa jatkuvasti muuttuu. Nii sit semmonen
et ei se ehkä riitä et sä vaan meet töihi ja teet kaheksan tunnin työpäivän, vaa et sit vähän odo-
tetaan kyl sitäkin et sun täytyy niinku olla oikeesti kiinnostunut siitä alasta. Et kyl se sit varmaa
illallaki saatat lukee jostain somesta jotain aiheeseen liittyvää tai muuta et. (MIRO)*

Miro nostaa esille puheessaan niin akateemisia kykyjä kuin yrittäjämäisiä taitoja. Hänen puheessaan kuitenkin korostuu akateemisen koulutuksen tuottamat kyvyt kuten kokonaisuuksien hallinta, käytännönsubstanssi osaaminen sekä ennen kaikkea kyky ja halua oppia jatkuvasti uutta. Haastateltava tuottaa puheessaan kuvaa turhasta tyyplistä, joka kuvittelee tutkinnon suorittamisen jälkeen hallitsevansa kaikesta kaiken. Ymmärrämme tämän osana elinikäisen oppimisen diskurssia. Emilillä on kerronnan perusteella realistinen käsitys omasta inhimillisyydestään alansa asiantuntijana. Hän myös tuottaa puheellaan kuvaa nöyrästä ja töitä tekevästä henkilöstä, johon asemoi itsensä kerronnan perusteella.

Haastattelija 1 [00:17:09]: Joo, hmm.. minkälaisia valintoja teet opintojen aikana tulevaa työelämää ajatellen? Täs on niinku pääaine, sivuaine, ulkomaanvaihto. Oliko sul jotain taktikointia niin sanotusti?

Puhuja 1 [00:17:22]: No...no tavallaan...okei no pääaine tietenkin taloustiede mut sit oli sivuaine toho maisteriin. Kun meillä ei melkein kukaan oo sivuainetta maisterissa. Se ei oo pakollinen tuolla Vaassassa ni. Mullaha oli tuo tilastotiede ja talousmatikka. Et se on aika...tuo on tosi harvinainen yhdistelmä, että on niinku taloustiedettä ja sitte on vielä tollel niin matikkapainotteinen ni. Sitä mä halusin korostaa ku mul on kuitenkin matikka ollu aina se melko ykkönen, missä mä oon tosi hyvä, ni halusin korostaa sitä kans siinä samalla. (JOAKIM)

Opintojen aikainen valmistautuminen työelämään näyttäytyy Joakimin kerronnassa pää- ja sivuainevalintoina. Joakim tuo kerronnassaan esiin ymmärryksen erottautua muista erilaisten opintovalintojen avulla. Valinnat voidaan tehdä valtavirrasta poikkeavina, jotka nähdään työllistymisen kannalta merkittävänä vaihtoehtoina. Ymmärrämme yksilöllisen koulutuspolun palvelevan yhteiskunnallisia työllisyystarpeita. Akateeminen koulutus tuottaa uusliberalistisen koulutuspolitiikan mukaan mahdollisuuksia eriyttää opintoja yksilöiden omien vahvuuksien ja mielenkiintojen perusteella. Joakim positiioi puheessaan itsensä osaksi uusliberalistista koulutuspolitiikkaa, jossa yksilölliset opintopolut tuottavat yhteiskunnalle tarvittavaa osaamista.

Akateemisten kykyjen vähäinen arvo työelämän kannalta

Haastattelija (00:07:54): Millasii lyhyemmän tai pitkän tähtäimen tavoitteita asetit opiskelullesi?

Puhuja (00:07:59): No, aina oli tietenki semmonen lyhyen aikavälin tavoite oli päästä niistä kursseista läpi. Et se nyt oli ehkä semmonen opintopisteiden kerääminen oli semmonen lyhyemmän aikavälin tavote, mut sitte kyl siinä tottakai sinne yliopistoon mentiin sen takia, että sais jonku tutkinnon millä sitte pääsis sit joskus töihin että kyl se valmistuminen ja joku tuleva työelämäkin oli sitte pidemällä aikavälillä mielessä. (BIRGITTA)

Mallitarinassa akateemisen koulutuksen merkitys nähdään vähäisenä työelämän vaatimusten osalta. Akateemiselle koulutukselle annettava merkitys pelkistyy tutkintotodistuksen saamiseen, joka mahdollistaa työelämään siirtymisen hankitun pätevyyden ansiosta. Birgitta nostaa opintojen tavoitteeksi valmistumisen, jonka avulla voidaan siirtyä työelämään. Birgitan kerronnassa opintojen itseisarvo on tutkintotodistus, jota hän pitää tärkeämpänä kuin itsensä kehittämistä ja tiedon ymmärtämistä. Birgitta arvottaa akateemisen koulutuksen vahvaksi näytöksi omasta osaamisesta ja kokee sen seurauksena olevansa kilpailukykyisessä asemassa työmarkkinoilla. Hän tuottaa puheellaan kuvaa ja asemoi itsensä siihen joukkoon, jolle on tärkeää saattaa opinnot loppuun ja erottua jatkuvasti kasvavasta korkeakoulutetusta väestöstä tutkinnon loppuun

suorittamisella. Kyseistä näkemystä on myös esittänyt Tuominen ym. (2016, 5-6), jossa korkea-koulutuksen massoittumisen ohella tutkintopaperin merkitys nousee yhdeksi erottavaksi tekijäksi menestyä työmarkkinoilla.

Haastattelija 1 [00:30:15]: Joo. Mitä sä ajattelet omista kyvyistä, taidoista tai osaamistasi nyt valmistumisesi jälkeen? Ooks, onks sun käsitykset muuttunu opiskeluajoilta?

Puhuja 1 [00:30:28]: No, kyllä se aika paljon se... Niin ku tavallaa must tuntuu, että aika paljon toi työ on ite opettanu tekijäänsä. Että en ihan niin kun suoraan sanottuna niin paljoo jotenkin löydä niin kun... Tai paljon enemmän oon oppinu tuolta töistä, mitä on ehkä koulun penkiltä oppinu oikeesti. Niin ku että totta kai on niin ku tullu jotain perustietoja ja taitoja niin ku koulusta. Mutta kyllä toi ite työ on niin ku opettanu sen työn sisällön aika pitkälti. (ANITA)

Haastattelija 1 [00:30:56]: Tässä on seuraava kysymys, että mikä tosiaan koulutuksessa on sitte antanut? Onks jotain tullu kuitenkin mukaan työelämään varten?

Puhuja 1 [00:31:05]: Joo. On semmosii jotain perus, perusjuttuja ja perustietoja tullu, mitä josain taloudessaki tarvii. On semmosia kyllä tullu niin ku taustatietoja. (ANITA)

Anitan kerronnan perusteella voidaan tulkita, että koulutuksesta saadut taidot ja osaaminen on haastava konkretisoida. Näillä ymmärrämme haastateltavan viittaavan akateemisiin kykyihin ja sivistysyliopiston tuottamaan tarkoituksenaan sivistää yksilöitä toimimaan osana yhteiskuntaa. Anita viittaa seuraavassa katkelmassa akateemisiin kykyihin termein ”perustietoja ja taitoja”. Haastateltavan puheesta on tulkittavissa akateemisten kykyjen ja töiden kautta saatavan kokemusperäisen osaamisen eriarvoistamista. Hän antaa puheensa perusteella huomattavasti suuremman painoarvon töiden kautta hankitulle osaamiselle. Työelämän muuttuessa kykykeskeisemmäksi arvioidaan työn tuottavuutta pääoman arvonlisäyksen avulla. Anita ei kerronnan perusteella tunnista oman potentiaalinsa kehittämisen mahdollisuutta koulutuksen avulla, joka nähdään työn tuottavuuden lisäämisen kannalta merkittävimpana tekijänä. Anita viittaa haastattelussaan useammassa kohdassa koulutuksesta saatuun osaamiseen samojen termien avulla.

Yliopisto jäljessä työelämatarpeista

Haastattelija1 [00:22:02]: Opinnoista paljon, että nyt niin kun opiskellaan työelämää varten? Tai oliko sellaisia viitteitä? Vai oliko enemmän semmoista, niin kun tieteellistä tekemistä ja yleissivistävää vai miten sä koit sen ittelle?

Puhuja1 [00:22:14]: Oli siellä nyt jonkin verran jossain kursseissa. Että tätä voisit tehdä työelämässä, tai jotain. Mutta kun, kun jos sä menet lääkikseen, niin sit se on sun ammattikoulu käytännössä, että sä tuut lääkäriksi. Totta kai se on niin paljon käytännönläheisempää. Ja kyllähän, vaikka mä olinkin ruokakaupassa duunissa osa-aikaisesti, niin kyllähän mulla oli vakituisen työsuhde silloinkin kun mä aloitin. Niin olihan mulla kosketus työelämään, että se ei ollut mitään, että mä meen jonnekin case-juttuun ja sanon vau, onko tätä tämä työelämä [nau-raa 00:22:47] (SEBASTIAN)

Mallitarina luo kuvaa akateemisen koulutuksen heikosta yhdistettävyydestä työelämään. Sebastian tunnistaa akateemisten alojen välisen eroavaisuuden. Niissä akateemisissa koulutuksissa, joissa tutkinto johtaa tiettyyn ammattiin työelämälähtöisyys on tunnistettavissa selkeämmin kuin generalistisilla aloilla kuten kauppatieteissä. Oman alan opintojen työelämälähtöisyydestä kysyttäessä tarjoaa haastattelija vertailevaa otetta, jossa opinnot sijoitetaan akateemisuuden ja käytännönläheisyyden ulottuvuuksien välille. Tämän johdattelemana Sebastian tuottaa vertailevaa kuvaa oman alan ja lääketieteellisen alan opinnoissa. Hän kertoo lääketieteellisten opintojen olevan käytännönläheisempiä ja helpommin työelämään sidottavissa. Sebastian tuottaa puheessaan kuvaa, jossa kauppatieteilijöille työelämälähtöiset case-kurssit ovat ensimmäisiä kosketuksia työelämään. Sebastian kertoo itsestään kokeneempaa ja eriarvoisempaa kuvaa kuin muista oman alan opiskelijoista oman työelämäkokemuksen ansiosta.

Haastattelija 1 [00:15:41]: Joo. Miten sun opinnoissa valmistauduttiin työelämään. Oliko teillä jotain kursseja tai harjoitteluita tai muuta vastaavaa?

Puhuja 1 [00:15:50]: No harjoitteluitahan ei ollu niinku pakollisena ollenkaan. Että ainoastaan kun mä olin kesätöittäs niin siitä sai vähän opintopisteitä. Joku harjoittelukurssi tai joku tämänönen. Et siitä, pitää vähän kirjoittaa niistä ja tälleen. Mut ei..ei oikeestaan muute ollu et aika vähän. Must tuntuu, että ite niinku professoritki tietää itesiassa tosi vähän työelämästä.

Haastattelija 1 [00:16:15]: Aivan.

Puhuja 1 [00:16:16]: Koska, ne on kuitenkin jääny sille akateemiselle uralle ni. Justiin yks, niinku mä sanoin että mä...yhelle professorille et mä oon kontrolleri nykyään ni hän sitte kysyi et: "Mikä on kontrolleri?".

Haastattelija 1 [00:16:29]: Aijaa.

Puhuja 1 [00:16:30]: Et mitä mä teen niinku käytännössä että. Ne ei ne, ne ei välttämättä tiedä niinku ollenkaan sitä, että. Sen takia vois olla... ehkä se voi olla hyvä kehitettävä, että ois niinku paremmat yhteydet työelämään ja kyl mä sanoinkin professoreille että muhun voi ottaa yhteyttä millon vaan että mä voin tulla luennoimaan tai jotain. (JOAKIM)

Joakim pohtii työelämälähtöisyyden vähäisyyttä opinnoissa tietämättömyyden näkökulmasta. Tätä hän vahvistaa kertomalla professorien ajattelutavan sijoittuvan vahvasti akateemiseen tehtävään, jossa työelämälähtöisyys on hyvin toissijaista. Vapaavalintaiset työelämälähtöiset kurssit asettavat vastuun opiskelijalle itselleen. Haastateltava pohtii työelämälähtöisyyden vähäisyyttä tietämättömyyden näkökulmasta ja vahvistaa näin ollen näkemystä professorien vähäisestä tietämyksestä työelämän tarpeista. Sebastian tuottaa puheessaan kuvaa, jossa hän itse ei näe akateemista tutkijan uraa varsinaisena työelämävaihtoehtona. Akateemisuuden ja työelämän koetaan olevan varsin kaukana toisistaan. Opintojen aikaista vähäistä työelämäsidonaisuutta ei koeta helpottavan professorien kanssa käydyt työelämälähtöiset keskustelut. Vaikka yliopiston pääasiallinen tehtävä on sivistää, nähdään työelämälähtöisille kursseille olevan tarvetta. Joakim kertoo näkevänsä aitojen työelämäkokemusten tuomisen akateemiseen koulutukseen lisäarvoa tuottavana. Hän tuottaa itsestään eriarvioista kuvaa suhteessa akateemisiin henkilöihin arvottaen omaa työelämäkokemusta akateemisen kokemuksen rinnalla.

Haastattelija (00:11:33): Miten sun opinnoissa valmistauduttiin työelämään? Millasta tuntuu maa sait työelämään opiskelun aikana?

Puhuja (00:11:42): No meillä oli mahdollisuus tehdä jotain harjoitteluita ja sisällyttää niitä tutkintoon. Itse en tehnyt tätä, mutta jonkun verran me tehtiin jotain case-harjoituksia missä saatettiin tutkia jonku yrityksen tilinpäätöstä ja miettiä sitte ja jotenki tällä tavalla ehkä semmosten case-harjotusten kautta koittaa miettiä sitä työelämää mut kyl mä koin että se... No yliopisto on akateeminen maailma nii ei se välttämättä valmenna siihen työelämään yhtä hyvin kuin ammattikorkeakoulu mutta niin... En oikeen osaa sanoa sen tarkemmin. (BIRGITTA)

Puhuja 1 [00:23:37]: No täytyy nyt tunnustaa, et liian vähän sitä oli siin mieles, et oli siis tällasii... Mitähän ne nyt oli Case-töitä, mitkä saatiin tietty firmoilta ja siinä oli joku tavoite. Mut se

oli tavallaan silti sellanen hyvin mekaaninen harjotus. Et ei siin töiden tekemisestä tai duunista ollu mitää, vaan et se oli enemmänkin joku valmiin tuotoksen tuottaminen. (OTSO)

Opintojen aikana valmistautumista tulevaa työelämää varten Birgitta nostaa kertomuksessaan esiin harjoittelut ja case-opinnot. Vaikka tällaisia mahdollisuuksia on tarjolla, Birgitta ei ole kokenut harjoittelun suorittamista merkityksellisen arvoisena. Hän avaa kokemaansa työelämäyhteyttä vielä tarkentaen, mitkä yksittäiset tehtävät hän kokee työelämään valmentaviksi. Hän tuottaa puheessaan kuvaa akateemisen maailman heikosta yhdistettävyydestä työelämään. Birgitta tunnistaa akateemisen koulutuksen rakenteen, jossa työelämäsidonnaiset opintokokonaisuudet ovat vähäisiä. Hän kertoo voineensa vaikuttaa suorittamiinsa opintoihin ja hyväksyy valitsemiensa opintojen vähäisen työelämälähtöisyyden.

Myös Otso tunnistaa työelämälähtöisten kurssien tarpeen, mutta ei pidä niitä niin arvokkaana kuin akateemisten kykyjen ja taitojen vahvistamista. Hän kuvaa case-tapauksia varsin mekaanisina harjoituksina ja asettuu näin ollen hieman poikkeavaan positioon suuressa arvossa olevien case-opintojen osalta. Tulkinnan voi tehdä hänen vähättelevään sävyyn tuotetusta kerronnasta, jossa sana mekaaninen omaa negatiivissävyytteisen merkityksen. Case-opintojen työelämälähtöisyys ja merkityksellisuuden kokeminen haastateltavan osalta on kutienkin tunnistettavissa, sillä hän nostaa sen puheessaan esille ja arvioi kokonaisuudessaan työelämälähtöisyyden yliopistossa liian pieneksi, jolloin case-tapauksien sisältyminen opintoihin on ollut muihin opintoihin nähden poikkeavaa ja maininnan arvoinen. Vaikka yliopistokoulutus ei tarjoa yhtä paljon käytännön kokemusta kuin ammattikorkeakoulu, sitä ei nähdä työllistymisen esteenä.

6.2 Yrittäjyystaidot suhteessa työelämään

Yrittäjämäinen asennekasvatus

K: Mm, miten se siellä niinku... teidän, teillä kauppiksessa sitten tulee tää, tällanen, sanoit et teidät on koulutettu, niin tuleeks se, miten se tulee niinku esiin sitten?

V: No ehkä semmonen että... en mä oikein tiedä onks se miltään yheltä niinku proffalta tai... mistään luennosta peräisin, mutta kylhän se niinku henki siellä on semmonen et ihmiset on kunnianhimosia ja vaikei välttämättä kilpailla keskenään, ni... niin tota... se just et järjestetään eri tapahtumia ja sit tulee semmonen usko omiin kykyihinsä et okei, et mä pystyin tekee tän ni mä pystyn tekee mitä vaan, että kyl itelle on tullu paljon itseluottamusta kauppiksen aikana siitä jo että okei, mulle annetaan tietyt resurssit ja mä voin tehdä niil mitä mä haluan, tai niinku et jossain yhdistyksen johdossa vaikka jos on... niin tota, on paljon valtaa ja vastuuta, ja sit sitä mukaa niin tota, tottakai ihmisestä tulee niinku semmonen määrätietonen ja kunnianhimonen ja tota... siel ne ihmiset yleensä on semmosia, niin se niinku vaikuttaa, ja mikä on mun mielestä ollu kiva koska mä en ehkä ennen ollu kauhean kunnianhimonen ja ehkä kauppiksen myötä musta on tullu enemmän kunnianhimonen, ja se on vaan hyvä juttu. Koska jos ei oo ni ei voi päästä kauheen pitkälle, mm. (METTE)

Tämä mallitarina vahvistaa yrittäjämäisten taitojen jalostamista akateemisessa koulutuksessa. Yrittäjämäisten taitojen sekä asenteiden kehittäminen korostuu osana opintojaksojen toimintaa. Mette samaistuu muihin opiskelijoihin ja kuvailee heidän olevan määrätietoisia ja kunnianhimoisia saamansa koulutuksen ansiosta. Kerronnan perusteella on tulkittavissa asennekasvatusta, jossa opiskelijoille pyritään siirtämään myös yrittäjämäisiä taitoja mukaan lukien persoonaan sidoksissa olevat piirteet. Mette kokee yrittäjämäisten taitojen olevan työelämässä pärjäämisen ja menestymisen keino. Hän kertoo akateemisen koulutuksen tarjonneen mahdollisuuksia kehittää näitä taitoja. Hänen puheestansa huokuu tulevaisuusmyönteinen ja optimistinen käsitys, jossa hän tuottaa itsestään paremmin pärjäävää kuvaa suhteessa muihin työssäkävijöihin ja eri alan koulutuksen hankkineisiin henkilöihin.

Haastattelija 1 [00:26:45]: [?? 00:26:45], joo. Mitä ajattelit omista kyvyistä, taidoista ja osaamisestasi korkeakoulun eri vaiheissa? Millä tavoin kierrätit osaamistasi?

Puhuja 1 [00:26:58]: Mitä mä ajattelin. Mä ajattelin, et varsinki johtamisessa siellä on paljon niin ku ryhmän... Tehää ryhmässä töitä ja porukalla, ni mä näin, et mun vahvuus on siinä, että mä pystyn luomaan sen ryhmähengen siihen, luomaan sen draivin, millä koko porukka menee eteenpäin. Ehkä jakaa sitä iloa myös muille, semmosta pää- päämäärätietoisuutta. Et se kyvykyys oli ehkä enemmän siinä kyky viedä sitä porukkaa eteenpäin. Ei niinkään, että mä oon vaikka hyvä laskemaan niit matemaattisii kaavoi. (MIIKA)

Miika kertoo yrittäjämäisten taitojen kuten ryhmähengen luomisen ja toisten eteenpäin kannustamisen omiksi vahvuuksiksi. Hän luo kerronnallaan vertailuasetelmaa koulutuksesta hankitun substanssiosaamisen ja yrittäjämäisten taitojen välille. Puheessaan Miika korostaa yrittäjämäisten taitojen kuten päämäärätietoisuuden ja kyvyn viedä toisia eteenpäin merkittävämpänä. Puheessa on havaittavissa kauppatieteilijöille tyypilliset asenteet, joita Mette koki koulutuksen tuoneen alalla opiskeleville. Kerronnassa on kuitenkin havaittavissa ihmislähtöistä otetta oikeuttava puhe, jolla hän perustelee omaa pärjäämistään tulevaisuuden työelämässä. Näiden yrittäjämäisten taitojen voidaan myös ymmärtää puheen perusteella paikkaavan joidenkin akateemisten kykyjen puuttumista, mikä on tunnistettavissa muuttuvassa työelämässä.

Kauppatieteisiin hakeutuvat itsevarmat ja kyvykkäät tyypit

Haastattelija [00:54:09]: Joo. Ooks sä jo, tai niin ku mitä sä oot ajatellu tosiaan sun niist kyvyistä, taidoista ja osaamisesta sitte opintojen aikaan?

Puhuja 1 [00:54:19]: No, kylhän tuol tietysti, no, opintojen aikaan, kyl mä niin ku ehkä pysytyn nyt varsinki näkeen sen, et sillon on ollu paljon tiet... Tai et kyl sen niin ku näkee jälkikäteen, et on oikeesti niin ku monel tapaa kehittyne...

Haastattelija [00:54:33]: Joo.

Puhuja 1 [00:54:34]: Mikä on ihan luonnollist muutenki. Ihminen kasvaa [Naurahdus] niin ku tos aikavälis aika paljon. Ja tietty siel on niin... Tai jotenki must tuntuu sit, et kaupiks se korostuu, siel on niin jotenkin niin ku kans, no, siel painotetaan kans esiintymistaitoi tosi paljon, et mitä niin ku aatteli varsinki alkuun, et toiset on niin niin ku, jotkut on niin filmaattisii ja, ja tällasii niin ku itsevarmoja, muuta ja tollast, niin kylhän tollaset asiat oli tosi sellasii, ite niin ku tunsii niin ku ekaa kertaa, et on siin mieles ehkä niin ku semmosel epävarmuusalueel.. (REBECCA)

Mallitarina korostaa yrittäjämäisten taitojen olevan osalle ihmisistä ominaisempia kuin toisille. Vahvasti luonteeseen sidoksissa olevat ominaisuudet nähdään haastavimpina kehittää, ellei ne ole yksilölle ominaisia. Kauppatieteilijöiden nähdään olevan jo opintoihin hakeutuessa tietyn

tyyppisiä luonteeltaan ja kyvyiltään. Rebecca kuvailee kauppatieteilijöitä filmaattisiksi ja itsevarmoiksi ja positioituu suhteessa heihin vastakkaiseksi. Hän tuottaa puheessaan muista filmaattisista ja itsevarmoista kauppatieteilijöistä ylentävää kuvaa.

Haastattelija (00:32:02): Mikä muu kun koulutus on auttanut sua saamaan töitä tai siinä uralla etenemisessä?

Puhuja (00:32:09): Työkokemus ja sinnikkyys. Ehkä niinku se että on oikeesti hakeutunu ja päässy, ei se välttämättä oo aina niinku... Tottakai on omin avuin on päästy, mut et sit kun sinne on päässy nii sit siel pitää niinku olla aktiivinen. Ehkä se aktiivisuus kans tavallaan siin niinku...

Haastattelija (00:32:26): Sä oot luonteeltas semmonen?

Puhuja (00:32:27): Kyl mä jos mä nään epäkohdan niin tota kyl siihen tartutaan... Ainaki työ-elämä et mä välttämät kotona, mut... (nauraa) (EMIL)

Yrittäjämäisistä taidoista sinnikkyys ja aktiivisuus liitetään vahvasti omaan persoonaan ja Emilille luontaisiin kykyihin haastattelijan tarjoaman tarinalinjan seurauksena. Emil rakentaa kerronnallaan itsestään kuvaa, jossa näkee näiden yrittäjämäisten taitojen nousevan esiin eri tavoin riippuen ympäristöstä ja kontekstista, kuten onko töissä vai vapaa-ajalla. Lisäksi hän korostaa kerronnassaan työn saantia omiin kykyihin ja taitoihin pohjaten sekä tuottaa kerronnassaan vertaailua niihin, jotka ovat verkostojen ja suhteiden avulla päätyneet työelämään.

Yrittäjämäisyys tulevaisuudessa pärjäämisen keinona

Haastattelija 1 [00:45:44]: Joo. Mitä työelämässä pärjääminen ja menestyminen edellyttävät ja vaativat sulta jatkossa?

Puhuja 1 [00:45:52]: Varmaa ainaki aika paljon sellasta joustavuutta, et sitä ainaki. Ja jatkuvaa kehittymistä. Tietysti vähän riippuu, millä missä työtehtävässä ja millä alalla on. Mutta ainakin niitä vaaditaan aika monella. (ANITA)

Haastattelija (00:24:16): Millasii kykyi, taitoi ja osaamista sinulta odotetaan työelämässä? Mikä sun mielikuva on?

Puhuja (00:24:24): No aika paljon just puhutaan semmosesta pitää olla joustava ja jotenki no it-taitoja aina pyydetään ja emmä tiiä... Jotaki siihe alaan liittyvää spesiaaliosaamista, mut ei nyt tuu mieleen muuta. (BIRGITTA)

Mallitarina vahvistaa yrittäjämäisten taitojen kuten joustavuuden ja jatkuvan kehittymisen arvoa tulevaisuuden työelämässä. Anita ja Birgitta nostavat nämä taidot esille ja arvioivat niiden olevan tarpeellisia monella eri alalla. Heidän kerrontansa tukee ymmärrystä nyky-yhteiskunnan työelämän vaatimuksista. Anita kertoo yrittäjämäisten taitojen olevan työtehtävästä riippuvaisia. Erilaisissa työtehtävissä korostuvat eri yrittäjämäisiksi taidoiksi luokiteltavat ominaisuudet. Kerronnan perusteella joustavuuden ja jatkuvan kehittymisen nähdään olevan keskeisessä roolissa erilaisissa työtehtävissä. Birgitta vahvistaa Anitan kerrontaa tuomalla esiin yrittäjämäisten taitojen tärkeyden työelämässä spesifin osaamisen rinnalla.

Haastattelija1 [00:36:05]: Mitä työelämässä pärjääminen ja menestyminen edellyttää sulta jatkossa?

Puhuja1 [00:36:13]: No et uskaltaa ja luottaa omiin taitoihin, ja kehittää niitä omia taitoja. Ja sit just ehkä se tasapainotus, että. Et niinko pysyy niinku kontrollissa työ. Ja muuta sellaista. Ehkä se et niinku, et niinku arvostaa sitä omaa osaamista ja ei jää. Pitää niinku omia puoliaan siellä työelämässä, niin semmonen (TINA)

Tina tuo kerronnassa esille yrittäjämäisten taitojen lisäksi jaksamisen näkökulman. Kerronnan perusteella hän tunnistaa huolen tietokyky-yhteiskunnan muovaamasta työstä, jossa työtä tehdään koko persoonalla sekä joustavasti ajasta riippumasta. Nykytyön luonne on siirtänyt vastuun jaksamisesta itse työntekijälle. Tina tuottaa puheessaan uhkakuva työstä, jossa työ ja työntekijä painivat keskenään voimien ja resurssien suhteen. Hän luo puheellaan myös arvostusta painottavaa käsitystä oman asiantuntijuuden ja osaamisen suhteen, jolla tulkitsemme haastateltavan ottavan myös kantaa työelämän kilpailullisuuteen. Tämän kilpailullisuuden elementin osalta hän korostaa tärkeyttä muistaa olla itselleen armollinen ja kunnioittava.

Haastattelija 1 [00:34:07]: Joo. Mikä koulutuksessa on antanut sulle eväitä työllistymiseen tai työuran rakentamiseen omalla kohdallasi? Mikä on ollu semmonen?

Puhuja 1 [00:34:17]: No...

Haastattelija 1 [00:34:21]: Onks siit ollu mitään hyötyä?

Puhuja 1 [00:34:21]: Kyl...No kyllä ainakin taloustieteistä on ollu hyötyä, et sen mä voin sanoo et.

Haastattelija 1 [00:34:26]: Joo.

Puhuja 1 [00:34:28]: Joo. Mut kyllä must tuntuu, et loppujen lopuks niin se on se persoona ja tavallaan se sun niinku ydinosaaminen, mikä ratkasee. Et ei se.. ei se mitä...mitä sulla siellä paperilla on. Mää tiedän, [[teollisuusalan Yrityksessä T]] on niinku aika monta semmost tyyppiä, jolla on jääny justii gradu roikkumaan. Että ne ei oo valmistunu maisteriksi missää välissä ja siltiki ne on menestyny työelämässä. Et ei se...ei se mikään niinku edellytys aina oo kuitenkaan. (JOAKIM)

Joakim näkee kerrontansa perusteella persoonan vaikuttavan vahvasti työllistymiseen. Hän nostaa yrittäjämäiset taidot ydinosaamisen rinnalle yhtä merkittäväksi tekijäksi työssä pärjäämisen kannalta. Joakim ei näe tutkintopaperilla erityistä merkitystä työllistymisen kannalta, vaan kokee kerrontansa perusteella hyvien ja oikeanlaisten tyyppien menestyvän työmarkkinoilla. Joakim luo kerronnallaan kuvaa, jossa oma osaaminen on mahdollista esittää persoonan avulla. Hän asemoi itsensä tähän tarinalinjaan, jota pyrkii vahvistamaan tuottamalla kerronnallaan kuvaa vertaisistaan. Joakimin puheen perusteella yhä useampi vastavalmistunut erottautuu yrittäjämäisten taitojen avulla työmarkkinoilla.

Sosiaaliset suhteet työelämän ja sinne siirtymisen tukena

Haastattelija (00:32:15): Millanen merkitys sosiaalisilla suhteilla on ollut sille, miten ja mihin olet työllistynyt?

Puhuja (00:32:25): No ei nii hirveesti, et kyl mä aika lailla teen tämmöset päätökset itse, että ainaki päätän itse mihin mä haen ja mitä mä teen mut sitten tässä joskus mulla oli semmonen tilanne et mulle oltiin tarjottu kahta työpaikkaa ja ne oli käytännössä sama työpaikka, mutta eri yrityksissä nii sitten mä kyselin vähän kavereilta että kumpaan sä menisit ja tällä tavalla mutta ei muuten oikeestaan. (BIRGITTA)

Haastattelija 1 [01:08:18]: Joo. No millainen merkitys sosiaalisilla suhteilla, esimerkiks sun ihmissuhteilla, kontakteilla, verkostoilla on ollu sille, et miten ja mihin oot työllistynyt?

Puhuja 1 [01:08:32]: No ei varmaan kauheesti merkitystä.

Haastattelija 1 [01:08:36]: Onks ollu jotain ihmisiä tai ketkä on ollu ne ihmiset ja yhteisöt, ketkä on ollu tärkein, tärkeimpiä niinku oman työllistymisen kannalta, tai no, ainakin niin. Oot saanu tukea, mut et sä sanoit just vähän aikasemmin haastattelun alussa, et sul ei oo niinku vanhempien puolesta ei oo mitään.

Puhuja 1 [01:09:00]: Mm. No semmonen tietty niinkö kaveriporukan tuki.

Haastattelija 1 [01:09:03]: Niin.

Puhuja 1 [01:09:04]: Mut ei sillain, et niinku konkreettisesti olis ollu.

Haastattelija 1 [01:09:07]: Niin. Et, et oo konkreettisesti niinku hyötynyt...

Puhuja 1 [01:09:10]: Niin.

Haastattelija 1 [01:09:10]: Tavallaan niist suhteista.

Puhuja 1 [01:09:11]: Niin.

Haastattelija 1 [01:09:12]: Joo.

Puhuja 1 [01:09:13]: Mut tietysti se, et on saanu pohtii asioita...

Haastattelija 1 [01:09:16]: Mm.

Puhuja 1 [01:09:16]: Ja pohtii palkkatoiveita ja jutella...

Haastattelija 1 [01:09:18]: Niin.

Puhuja 1 [01:09:19]: Siitä, et mitä täs nyt pitäis tehdä ja.

Haastattelija 1 [01:09:21]: Joo. Onks sieltä sit sitä kautta joskus tullu jotain vinkkejä, et mihin, et hei tällanen paikka ois tai?

Puhuja 1 [01:09:29]: No, en mä muista, siis on sillain niinku varmasti puhuttu jostain paikoista.

Haastattelija 1 [01:09:37]: Joo.

Puhuja 1 [01:09:38]: Ei nyt tuu mieleen, ei mul ainakaan mikään noista mun työpaikoista oo semmonen, et joku olis suositellu. (SANDRA)

Haastattelija 1 [00:27:57]: Kerroksä siitä tarkemmin, et mimmosii sosiaalisii suhteit tai verkostoita sä pystyit kerryttämään opiskeluiden aikana?

Puhuja 1 [00:28:08]: Niin no siis... Sanotaanko, et niist ei suoraan oo ollu silleen sellasta konkreettista ja välitönt hyötyä vaikka että... Ois joku, että haluan töitä ja sitte joku palkkaa vaan siis enemmänki tällast, et kuulee ja tiedostaa mitä tapahtuu ja millasii [Taustalla rätinää 00:28:30] juttui. Millasii paikat on ja sitte enemmän tällasta... miten sen sanos... sparrausta. Et mitkä jutut toimii ja mitkä jutut ei toimi työkontekstissa ja millasia profiileja missäkin etitään ja sit tällasta niinkun... Et siin on ehkä. Sitä kautta on enemmän sit ehkä tullu sitä työelämäymmärrystä, kun niinkään sit sieltä koulunpenkiltä.

Haastattelija 1 [00:28:55]: Joo, joo.

Puhuja 1 [00:28:55]: Se on sit tällasta kokemusten vaihtoo ja tiedonjakoo ja mitä kaikkee voikin olla. (OTSO)

Mallitarinassa sosiaalisten suhteiden hyödyntäminen työelämän kannalta painottuu ajatusten vaihtoon vertaisten kanssa. Sosiaaliset taidot nähdään osana yrittäjämäisiä taitoja. Sandra ja Otso asemoituvat sosiaalisten suhteiden osalta yhteneväisesti. He tuottavat itsestään itsenäistä ja oma-aloitteisesta kuvaa työnhakijana sekä lopulta työllistyvänä henkilönä. Haastateltavat eivät halua asettaa itseänsä hyötymis-diskurssiin vaan tuottavat itsestään kertomusta, jossa he rakentavat suhteita kaveruuden pohjalta. Ystävien kanssa on pääosin vaihdettu ajatuksia ja kokemuksia työpaikkoihin liittyen, mutta sen suurempaa avun saamista puheissa ei tuoda esiin. Puheissa korostuu suhteiden avulla saavuttamattoman välittömän hyödyn puuttuminen, jota he vertaavat työpaikan saamiseen. Haastateltavat tuottavat puheessaan kielteistä kuvaa heistä, jotka toimivat erilaisten arvojen pohjalta sosiaalisten suhteiden luomisen osalta.

Haastattelija (00:27:18): Solmiksä opiskeluaikana sosiaalisia suhteita tai verkostoja ja nääksä tota nii et ne on merkinny sun työelämäs tai työuran aikana ne sosiaaliset suhteet?

Puhuja (00:27:30): No siis varmaa joo, mut silleen... Mä en oo mikää ihan hirvee verkostoitujatyypin tai niinku jotenki silleen. Must tuntuu että jotkut verkostoituu vaa verkostoitumisen ilosta että saa...

Haastattelija (00:27:43): Nykyään puhutaan et se verkostoituminen on nii semmone... Se on se trendi nykyää.

Puhuja (00:27:49): Niinpä. Se on vähän kirosana mulle mun mielestä tai silleen. En mä oikeen tykkää tai et niinku. Mun mielest se oli hirveen kylmä suhtautumistapa opintojen aikana jo, et se niinku tutustut johonki ihmisiin vaan sen takii niist vois olla jotain hyötty sulle sun myöhemmässä elämässä tai sillee. Et kyl mä sit niinku aattelin, että mä haluan tutustuu ihmisiin niiden ihmisten itsensä vuoksi ja sit jos niistä on jotain hyötty mulle myöhemmin elämässä nii tosi kiva joo mut niinku silleen et en mä haluu et se on lähtökohtasesti niin et mä koitan nyt kerätä ittelleni mahdollisimman monta facebook kaveria tai instagram seuraajaa tai linkedin kontaktii tai mitä se sit ikin onkaan. Silleen et sit niist voi olla jotain hyötty mulle myöhemmin vaa et...Ku mun mielest, no ehkä sit niinku enemmän just ku on ollu jossai projekteis tai muissa semmoissa. Se et on päässy niis tekemään töitä tai jotai hommia vaik jotai projektihommii eri ihmisten kanssa nii sit niinku se et niistä on semmosii suhteit mitkä on sit myös edesauttanu. Et siis kyl on jotain on useampi työpaikka jota en olis varmasti saanut ilman et oisin tuntenu jotain

tiettyjä ihmisiä mut et. Ehkä niit verkostoja vähän niinku ylikorostetaan jossain määrin myös mun mielestä. (MIRO)

Miro kuvailee puheessaan itseään ei-verkostoitujatyypiksi ja esittää verkostoitumisen puheessaan kylmänä ja julmana suhtautumistapana ihmisiin. Haastattelija puolestaan tarjoaa haastateltavalle tarinalinjaa, jossa verkostoitumisesta puhuminen olisi trendi ja suotavaa sekä oikeutettua. Miro tunnistaa tämän trendin olemassaolon, muttei ottaudu siihen. Hän asemoi itsensä hyvinkin erilaiseen positioon verkostoitumisen suhteen. Tällä hän oikeuttaa omaa suhtautumistaapaansa sosiaalisten suhteiden luomiseen ja positioituu verkostoitumiseen kielteisesti. Miro ei oikeuta yleistä puhetapaa, jossa verkostoituminen ja ihmisistä hyötyminen nähdään trendikkäänä tapana toimia.

Haastattelija1 [00:14:50]: No millanen merkitys sosiaalisilla suhteilla, esimerkiksi ihmissuhteilla, kontakteilla, sosiaalisilla verkostoilla on ollu sille että miten ja mihin sä oot työllistynyt? Sanoitkin, että sinne mistä sä oisit tän toisen paikan saanu niin siihen sä, tai et ois suositusten, sun kaveri oli suositellu

Puhuja1 [00:15:11]: Joo se oli ihan semmonen, et niinku mulle soitti hänen, niinku sen mun kaverin, tai se on vähän semmonen kaverin kaveri.

Haastattelija1 [00:15:19]: Joo.

Puhuja1 [00:15:20]: Niin niin tota, niin niin hänen kollega soitti mulle että kiinnostaisiko haastattelu. Ja muuten niin ei oo. No on mulla ollu semmonen, et esimerkiksi joku on niinku bongannu mulle et hei kiinnostaisko sua tää työpaikka. Niinku tommosia mulla on ollu.

Haastattelija1 [00:15:37]: Okei.

Puhuja1 [00:15:37]: Et se on ollu niinku verkostojen merkitys. Ja sitten ehdottomasti mulla on yks semmonen kaveri ketä melkein samassa tahdissa tai just etsi töitä, mun kaa samaan aikaan. Niin ihan tosi iso merkitys, et me niinku sparrailtiin toisiamme, ja niinku et no käviksä haastattelussa joo kävin ja oo miten meni ja niinku, tosi isokin merkitys. (TINA)

Vastaavasti Tinan puheesta on tulkittavissa hyötymistä sosiaalisten suhteiden avulla työpaikan saamisen suhteen. Hän korostaa vertaisen ystävän merkitystä ja nostaa tämän merkittävään asemaan. Vaikka Tina kertoo hyötäneensä verkostoistaan, hän positioi itsensä kuitenkin hyvin

neutraalisti verkostoitumiskeskusteluun. Hän tuottaa kerronnallaan hyvin tavanomaista tapaa hyötyä suhteista.

6.3 Yhteenveto tuloksista

Tutkielman tulokset analysoitiin 14 kauppatieteen maisterin yksilöhaastatteluista narratiivista positiointianalyysia käyttäen. Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet heille ensimmäisen ylemmän korkeakoulututkinnon ja heidän valmistumisestaan oli kulunut enimmillään kaksi vuotta haastatteluhetkestä katsottuna. Haastatteluiden analysoinnin avulla etsimme vastauksia siihen, millaisia akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja haastateltavat kertovat saaneensa yliopistokoulutuksesta suhteessa työelämän vaatimuksiin. Tähän kysymykseen vastataksemme jaotelimme tulososiossa akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja käsittelevät löydökset omiksi alaluvuiksi. Näiden kahden alaluvun sisään hahmotelimme mallitarinoita, joiden tarkoituksena oli auttaa ymmärtämään haastateltavien erilaista positioitumista. Positioitumista tarkastelimme suhteessa akateemisuuteen, yrittäjämäisyyteen ja työelämän vaatimuksiin. Näissä mallitarinoissa vertailimme haastattelijoiden kerrontaan pohjautuvia merkityksiä sekä näissä esiintyviä narratiiveja. Mallitarinat sisälsivät erilaisia positioita etenkin akateemisuuden ja sivistysyliopistohanteen kohdalla. Yrittäjämäisten taitojen alle sijoittuneet mallitarinat sisälsivät puolestaan keskenään hyvin yhteneväisiä merkityksiä, joita haastateltavat kerronnallaan tuottivat.

Akateemisten kykyjen merkitys suhteessa työelämässä vaadittaviin kykyihin näyttäytyi haastatteluista tehtyjen analyysien perusteella hyvin kahtia jakautuneelta. Mallitarinoiksi akateemisuuteen positioitumisen osalta rakentui *sivistysyliopiston ihanteet akateemisuuden taustalla* sekä *akateemiset taidot tukemassa työelämää*. Näille kahdelle mallitarinalle yhteistä oli haastateltavien positioituminen yliopistoon sen sivistyksellisyyden ja itsensä sivistämisen osalta. Yleismaalliset ja tietotaitoa kerryttävät opinnot esitettiin merkittävässä valossa ja haastateltavien osalta puheesta

huokui halu kehittää itseään. Myös akateemisten kykyjen kuten ajattelun taito ja kyky oppia uutta korostuivat näissä mallitarinoissa. Erilaiseen positioon puolestaan suhteessa akateemisuuteen asettuivat mallitarinat *akateemisten kykyjen vähäinen arvo työelämän kannalta* sekä *yliopisto jäljessä työelämätarpeista*. Näille mallitarinoille keskeisiksi muodostui työelämässä hankitun kokemuksen suurempi arvottaminen kuin opintojen aikana kerrytetty osaaminen. *Akateemisten vähäinen arvo* mallitarinan osalta poikkeavaa oli tutkinnon suorittamisesta saatavan tutkintotodistuksen painoarvo, jonka nähtiin toimivan eräänlaisena pääsylippuna työelämään ja työhaastatteluihin. *Yliopisto jäljessä työelämätarpeista* mallitarina vahvisti akateemisen koulutuksen vähäistä yhteyttä työelämään ja antoi enemmän painoarvoa käytännön työelämäosaamiselle. Näitä näkökulmia yhdisti haastateltavien puheessa tuottama vähäinen arvostus akateemisia opintoja kohtaan, joista puhuttiin usein perus tietoina ja taitona.

Yrittäjämäiset taidot ilmenivät haastateltavien puheissa omiin persoonaan liitettävien ominaisuuksien kautta. Persoonaan liitettävät ominaisuudet kuten joustavuus, kyky työskennellä tiimeissä sekä itsensä arvostaminen ja tätä kautta työssä jaksamisen taito korostuivat näissä narratiiveissa. Yhteistä näille kaikille eri mallitarinoille on kerronnan perusteella muodostunut vahva ja myönteinen käsitys omasta tulevaisuudesta työmarkkinoilla. Ensimmäinen mallitarina *yrittäjämäinen asennekasvatus* muodostui mallitarinaksi, jossa haastateltavat positioivat itsensä kaikkein voimakkaimmin persoonaan sidoksissa olevien taitojen äärelle. Itseohjautuvuus, päämäärätietoisuus sekä taito johdattaa toisia ryhmäläisiä eteenpäin nähtiin koulutuksen aikana vahvistuneina taitoina. Haastateltavat asemoivat itsensä näihin taitoihin vahvasti esittäen niiden jopa korvaavan joissain määrin vertailukohteena esitettyä substanssiosaamista. Mallitarina *kauppatieteisiin hakeutuvat itsevarmat ja kyvykkäät tyypit* tuotti osittain edellisen mallitarinan kanssa yhtenevää kuvaa. Näiden taitojen nähtiin olevan jo alan opiskelijoilla ennen koulutukseen hakeutumista. Heitä kuvattiin filmaattisiksi ja hyviksi esiintyjiksi sekä näiden ominaisuuksien nähtiin nousevan esiin aina kontekstisidonnaisesti. *Yrittäjämäisyys tulevaisuudessa pärjäämisen keinona* muodostui mallitarinaksi, jossa vahva luottaminen omiin taitoihin sekä joustavuuden vaaliminen nähtiin kauaskantoisina ominaisuuksina työelämää ajatellen. Tässä mallitarinassa nousi vahvimmin esiin

jaksamisen ja vapaa-ajan merkityksen ymmärtäminen osana työelämässä pärjäämistä. Mallitarina *sosiaaliset suhteet työelämän ja sinne siirtymisen tukena* näyttäytyi haastateltavien keskuudessa hyvin yhtenevää positiota tuottavana. Ajatus verkostoitumisesta hylättiin ja suhteiden luominen kaveripohjalta toistui useissa narratiiveissa. Tämä esitettiin myös huomattavasti myönteisemmässä valossa kuin trendikkäänä pidetty verkostoituminen.

Tuloksista voidaan todeta akateemisten kykyjen merkitys erityisesti jatkuvan oppimisen sekä ajattelun kehittymisen näkökulmasta. Näille nähdään olevan edelleen paikka osaamiskartassa työelämässä pärjäämisen osalta. Akateemiset kyvyt nähtiin tietynlaisina pohjaedellytyksinä lähtee oppimaan itse työstä työpaikoille. Akateemisten kykyjen painottaminen oli vahvasti sidoksissa henkilön positioitumiseen suhteessa sivistykselliseen yliopistokoulutukseen. Yrittäjämäiset taidot puolestaan koettiin persoonaan ja luonteeseen sidoksissa olevina ominaisuuksina. Niiden oppiminen tai vahvistuminen koulutuksessa oli hyvin laajalti jakautunutta. Pääpiirteittäin koulutus oli kehittänyt taitoa työskennellä ryhmässä sekä toimia itseohjautuvasti. Yrittäjämäisten taitojen yhteys koulutukseen koettiin melko epäselkeänä eikä näiden välille osattu rakentaa varsinaisia yhteyksiä.

Nämä kaikki kahdeksan mallitarinaa kuvaavat monimuotoisesti haastateltavien suhtautumista koulutuksen aikana hankittuihin kykyihin ja taitoihin sekä niiden arvokkuuteen työelämässä. Näemme erilaisten kykyjen ja taitojen arvostuksen olevan sidoksissa työelämässä käytettyihin kykyihin ja taitoihin. Tulkitsemme akateemisten kykyjen arvostuksen olevan vahvaa niillä henkilöillä, jotka ovat työtehtävissään käyttäneet alan substanssiosaamista. Puolestaan ne henkilöt keillä työtehtävät eivät ole vaatineet substanssiosaamista, arvostavat enemmän yrittäjämäisiä taitoja. Tämän pohjalta näemme niin akateemisten kykyjen kuin yrittäjämäisten taitojen olevan tarpeellisia tulevaisuuden työtehtävissä.

7 POHDINTA

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää millaisia akateemisia ja yrittäjämäisiä kykyjä ja taitoja haastateltavat kertovat saaneensa yliopistokoulutuksesta suhteessa työelämän vaatimuksiin. Haastateltavat olivat kahden vuoden sisään haastatteluhetkestä valmistuneita kauppatieteiden maistereita, joille kyseinen tutkinto oli ensimmäinen ylempi korkeakoulututkinto. Näiden rajausten perusteella analysoitavaksi ainesoitoksi rajautui 14 yksilöhaastattelua, joita analysoimme Bambergin (1997) narratiivista positiointianalyysia käyttäen. Haastatteluiden analyysissa hahmottelimme kahdeksan erilaista haastateltavien positioitumisen mukaan muodostettua mallitarinaa, joista neljä kuvasi sitä, millaisia akateemisia kykyjä he kokivat koulutuksen antaneen ja neljä puolestaan niitä yrittäjämäisiä taitoja, joita haastateltavat tunnistivat koulutuksen heille tuottaneen.

Yhteiskunnan muuttuessa yhä enemmän tietotyötä hyödyntävämmäksi on myös työn luonne ja osaamisen tarve muuttunut. Yrittäjyysdiskurssin siirryttyä osaksi yliopistoja pystytään vastaamaan enemmän työmarkkinoiden tarpeeseen maksimoimalla opiskelijoiden osaamista ja potentiaalia. (Tomlinson 2017, 1-3) Työmarkkinoilla työntekijöiltä odotetaan moninaisempaa osaamista, joka käsittää tiedollisen osaamisen lisäksi myös persoonaan sidonnaisia taitoja. Nämä vaadittavat taidot ovat yhä voimakkaammin tunnistettavissa työelämässä, jossa muun muassa

joustavuus, vuorovaikutustaidot sekä itseohjautuvuus nousevat työssä menestymisen osalta keskeiseen rooliin. (Komulainen ym. 2015.; Siivonen 2019, 90.) Näin ollen osaavan työvoiman tulee yhä enenevässä määrin hallita edellä mainitut taidot, jolloin myös yliopistot ovat joutuneet sisällyttämään uusia tavoitteita tutkinto-opiskelijoille. Vaikka näitä taitoja on tuotu yhä voimakkaammin osaksi yliopistoa ja sen tulostavoitteita, ei yrittäjämäiset taidot kuitenkaan korvaa akateemisuutta ja akateemisia kykyjä. Tutkielmassamme teimme samansuuntaisia löydöksiä *sivistysyliopiston ihanteet akateemisuuden taustalla sekä akateemiset taidot tukemassa työelämää* mallitarinoiden osalta.

Yliopiston sivistyksellistä tehtävää ei tule poissulkea tai unohtaa, vaan yrittäjämäiset taidot tulisi ottaa mukaan osaksi yliopistojen käytäntöjä ja tavoitteita. Akateemisuus ja yrittäjämäisyys tulisi kin nähdä toisiaan täydentävinä osaamisalueina ja kykyinä eikä toisiaan poissulkevinä ominaisuuksina. Yliopiston ollessa vahvassa murrosvaiheessa meille heräsi kiinnostus tarkastella sen nykytilaa syvemmin. Näin ollen kiinnostuimme tutkimaan kuinka haastateltavat puhuvat yrittäjämäisistä taidoista ja akateemisista kyvyistä sekä millaisia merkityksiä kyseiset ominaisuudet saavat haastateltavien puheissa suhteessa työelämän vaatimukseen. Uskomme opintojen aikana hankittujen kykyjen ja taitojen tunnistamisen itse opiskeluiden aikana olevan vaikeammin tunnistettavissa kuin valmistumisen jälkeen. Tämän vuoksi näimme perustelluksi tehdä aineistoon rajauksen, jossa analysoimme ainoastaan jo tutkinnon suorittaneita ja työelämään siirtyneitä henkilöitä.

Akateemisia kykyjä puheissaan arvottivat ne henkilöt, jotka sijoittuivat *yliopisto sivistysihanteena* mallitarinan alle. Heidän puheissaan korostui akateemiset kyvyt kuten halu oppia ja kerryttää omaa tietämystään sekä osaamistaan. Näiden lisäksi oma kiinnostus asioita kohtaan sekä kriittisen ajattelun merkitys muodostui tunnusomaiseksi kyvyiksi kyseisen mallitarinan osalta. Henkilöt, jotka kokivat yliopiston sivistystarkoituksen merkityksellisenä positioituivat mallitarinaan *yliopisto jäljessä työelämätarpeista*. Yrittäjämäiset opinnot koettiin epäselvinä ilman suoraa yhteyttä työelämään. Tällaiset henkilöt vahvistavat akateemisesta koulutuksesta saatuja oppeja hyvin

merkityksellisiksi työelämän kannalta verrattuna yrittäjämäisiin taitoihin. Akateemisesta koulutuksesta hankitut akateemiset kyvyt nähtiin näiden mallitarinoiden keskuudessa suoraa hyötyä työelämän kannalta tuottavina.

Akateemiset kyvyt tukemassa työelämää mallitarinan alle sijoittuvat henkilöt kokivat koulutuksen tuottaneen työelämän kannalta hyödyllisiä kykyjä. Haastateltavat nostivat erityisesti tiedon käsittelyn ja löytämisen, oppimiskyvyn, ajattelutaidon sekä hahmottamiskyvyn kehittymisen koulutuksessa. Näiden akateemisten kykyjen nähdään olevan keskeisiä myös työelämässä pärjäämisen osalta. Haastateltavat näkivät kerrontansa perusteella kyseisten kykyjen valmiutta tuottavana osaamisena, jota lähteä kehittämään työelämään. Tämä korostaa mallitarinan näkemystä jatkuvan oppimisen merkityksestä, joka tukee yrittäjämäisten taitojen arvostusta akateemisten kykyjen rinnalla. Mallitarinaan positioituneille haastateltaville tyypillistä oli myös realistinen käsitys itsestään ja valmistumisen avulla hankituista kyvyistä. *Yrittäjämäinen asennekasvatus* mallitarinan osalta haastateltavien kerronnassa korostui persoonaan sidoksissa olevien kykyjen merkitys. Heidän puheessaan henkilö, jolla on akateemisia kykyjä sekä yrittäjämäisiä taitoja nähdään osavana työvoimana. Kuitenkin persoonaan sidoksissa olevat yrittäjämäiset taidot voivat heidän kerrontansa perusteella korvata joitakin akateemisten kykyjen puutetta.

Akateemisten kykyjen vähäinen arvo työelämän kannalta mallitarinassa esille nousi tutkinnon suorittamisesta hankittu pätevyys. Motivaatio opiskelun osalta keskittyi valmistumisen tavoitteluun itsensä sivistämisen sijaan. Mallitarinassa annetaan arvoa akateemiselle koulutukselle, jonka he näkevät vahvana näyttönä omasta osaamisesta. Suurempi painoarvo annettiin tämän mallitarinan keskuudessa työn kautta hankitulle kokemukselle ja osaamiselle. Kuitenkin työelämässä vaaditun substanssiosaamisen hankkiminen nähtiin mahdolliseksi vain koulutuksessa. Suurin painoarvo haastateltavien puheissa annettiin valmistumista kuvaavalle tutkintotodistukselle. Tuloksemme ovat yhteneväisiä myös Tuomisen, Rautopuron ja Puhakan (2011, 5-6) kanssa, jossa korkeakouluttautuminen nähdään yhä yleisempänä vaihtoehtona. Erottautuminen tästä joukosta tapahtuu tutkintotodistusten avulla. *Yrittäjämäisyys tulevaisuudessa pärjäämisen keinona*

mallitarina vahvistaa ajatusta persoonaan sidoksissa olevien ominaisuuksien merkityksestä työelämässä. Yrittäjämäiset taidot nähtiin hyödyllisinä monella eri alalla, jotka kuitenkin sanoittivat lopulta henkilön pääsemistä työelämään. Tätä näkemystä vahvisti myös *kauppatieteisiin hakeutuvat itsevarmat ja kyvykkäät tyypit* mallitarina. Tulostemme pohjalta on kiinnostavaa keskittyä löydökseen, jossa tutkintotodistus sekä saman aikaisesti hyvä tyyppi oikeilla ominaisuuksilla varustettuna voi pärjätä ja menestyä työelämässä. Toisaalta siis panostaminen koulutuksen loppuun saattamiseen varmistaa polkua tulevaisuuden työelämässä, muttei näyttäydä ainoana vaihtoehtona.

Sosiaaliset suhteet työelämän ja sinne siirtymisen tukena mallitarina korosti ajatusten ja kokemusten vaihtoa vertaisten kanssa. Haastateltavat eivät kuitenkaan positioineet itseään verkostoitujiksi sen sisällyttämän negatiivisen sävytteen vuoksi vaan painottivat solmineensa suhteita kaverillisuus edellä. Verkostoitumisen ja sosiaalisten suhteiden merkitys työelämän kannalta tunnistettiin ja haastateltavien puheissa nousi esiin näiden kykyjen omaaminen. Kuitenkaan he eivät positioineet itseään suoranaisesti näihin yrittäjämäisiin taitoihin sen sisältämän hyötymisdiskursin vuoksi.

Tulososiossa esitetyt mallitarinat osoittautuivat mielestämme hyvin soveltuviksi tutkielmaamme. Näiden avulla saimme esitettyä onnistuneesti erilaisia merkityksiä, joita haastateltavat antoivat akateemisille kyvyille ja yrittäjämäisille taidoille. Tulosten avulla pystyimme nostamaan esille erilaisten merkitysten tärkeyden. Koska otanta joukko on pieni, ei tuloksia pysty yleistämään suuressa mittakaavassa. Tulokset auttavat hahmottamaan millaisia merkityksiä akateemisille kyvyille ja yrittäjämäisille taidoille annetaan ja kuinka haastateltavat positioituivat niihin. Kokonaisuutena tutkielman tekeminen oli antoisaa ja onnistuimme vastaamaan löydösten perusteella tutkimuskysymyksiimme.

Tutkielman luotettavuutta arvioidessa tulee tutkijoina olla avoimia ja rehellisiä tutkielmassa tehtyjen vaiheiden ja prosessien osalta (Kiviniemi 2015, 70). Aineiston analysoinnissa käyttämämme

narratiivinen positiointianalyysi tuotti alkuun haasteita sen sisältämän monen tarkasteltavan tason vuoksi. Tämä vaati meiltä syvempää perehtymistä ja analyysitavan harjoittelua, joka puolestaan hidasti alkuun tutkielman etenemistä. Koimme tämän vaiheen välttämättömäksi, jotta pystyimme ymmärtämään menetelmän luonnetta ja sen käyttötapaa. Haastavuudesta huolimatta koimme menetelmän parhaiten soveltuvaksi tutkielmamme aiheen kanssa. Jäimme miettimään tulosten löydösten osalta sitä, olisiko oma osallistuminen haastatteluiden sekä haastattelurungon muotoilemiseen muuttanut käsitystämme löytää tulosten kannalta keskeisiä merkityksiä. Tutkijoina tiedostamme olevamme haastateltavien kanssa yhteneväisessä elämäntilanteessa ja pyrimme tietoisesti ulkoistamaan omat henkilökohtaiset näkemykset tulkinnasta.

Tutkielmassamme käyttämämme kerronnallisen aineiston tulkinta perustuu tekemiimme havaintoihin, joiden pohjalta olemme tuottaneet tulostemme johtopäätökset. Olemme tuoneet tutkielmassamme esiin yksityiskohtaisesti tekemämme analysoinnin vaiheet. Tulkintojemme tueksi olemme nostaneet esiin useita aineistositaatteja, joiden avulla tuomme näkyviksi lukijalle tekemämme aineistoon perustuvat tulkinnat. Tuloksiemme perustuessa omaan avoimeksi tuotuun tulkintaamme on lukijalla mahdollisuus tehdä oma tulkintansa tutkielman tuloksista. (Mutanen & Sivenius 2017, 285-286.)

Tulevaisuudessa tutkielmaamme voisi hyödyntää muiden alan opiskelijoiden kohdalla tarkastelun akateemisia kykyjä ja yrittäjämäisiä taitoja. Jatkotutkimuksessa tarkastelun kohteena voisi olla akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen tunnistaminen ja erittely yliopisto-opetuksen tasolla. Jatkotutkimuksessa voisi keskittää tarkastelun yliopiston sisällä rajatummalle alueelle näiden kykyjen ja taitojen omaksumiseksi esimerkiksi opetusmenetelmien näkökulmasta. Tutkielmamme tulosten perusteella yliopisto-opiskelijat eivät tunnista selkeästi akateemisten kykyjen ja yrittäjämäisten taitojen yhteyttä ja esiintymistä yliopistokontekstissa. Tutkielmassamme tekemämme tietoinen valinta tarkastella yliopiston muutosta koko sen toiminnan tasolla toimii hyvänä pohjatutkimuksena jatkotutkimusidealle.

LÄHTEET

- Akava 2021. Lomautus- ja työttömyyskatsaus 12/20: Väheneekö työttömyys lisää?
<https://akavaworks.fi/julkaisut/tyottomyyskatsaukset/lomautus-ja-tyottomyyskatsaus-12-20-vaheneeko-tyottomyys-lisaa/> (viitattu 12.3.2021)
- Alasoini, T. 2010. Mainettaan parempi työ. Kymmenen väitettä työelämästä. Helsinki: Taloustieto Oy
- Bamberg, M. 1997. Positioning between structure and performance. *Journal of narrative and life history* 7 (1-4), 335-342.
- Bamberg, M. & Georgakopoulou, A. 2008. Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk* 28(3), 377-396.
- Bamberg, M. 2011. Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Theory & Psychology* 21 (1), 3-24.
- De Fina, A. 2009. Narratives in interview - The case of accounts: For an interactional approach to narrative genres. *Narrative inquiry* 19 (2), 233-258.
- De Fina, A. 2013. Positioning level 3. Connecting local identity displays to macro social process. *Narrative inquiry* 23 (1), 40-61.
- Harni, E. 2015. Mielivaltaista kasvatusta, yrittäjyyskasvatusta. Teoksessa: Brunila, K., Onnismaa, J. & Pasanen, H. (toim.) *Koko elämä töihin: Koulutus tietokyykapitalismissa*. Vantaa, Vastapaino, 102-119.
- Heikkinen, H. 2015. Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 149-167.
- Heinonen, J. & Hytti, U. 2010. Back to Basics: The Role of Teaching in Developing the Entrepreneurial University. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 11(4), 283-292.

- Holma, Juha. 2001. Mistä puhutaan kun puhutaan narratiivisuudesta? Teoksessa: Rinne, R. & Seikkula, J. (toim.) Ja äkisti uusi aikakausi (pp. 131-144). Jyväskylä, Finland: Suomen Mielenterveysseuran Psykoterapiataitojen instituutti.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa: Ruusu- vuori, J., Tiittula, L. & Aaltonen, T. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuoro- vaikutus. Tampere: Vastapaino. Print, 189-222.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2009. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa: Ruusu- vuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuoro- vaikutus. Tampere: Vastapaino, 189-222.
- Hyvärinen, M. 2017. Kertomushaastattelu. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusu- vuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vasta- paino.
- Hänninen, V. 2004. A model of narrative circulation. *Narrative inquiry* 14 (1), 69-85.
- Hänninen, V. 2015. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa: Valli, R. & Aal- tola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittele- välle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenet- telmiin. Jyväskylä: PSkustannus, 168-184.
- Isopahkala-Bouret, U. & Siivonen P. 2016. Viisikymppisten naisten neuvottelua kor- keakoulutuksesta, ikääntymisestä ja työllistettävyydestä. *Aikuiskasva- tus* 36 (4), 246-257.
- Jauhiainen, A., Jauhiainen, A. & Laiho, A. (2015). Akateemiset huomiotalousessa. Teoksessa Brunila, K., Onnismaa, J. & Pasanen, H. (toim.) Koko elämä töihin: Koulutus tietokykykapitalismissa. Vantaa, Vastapaino, 123-146.
- Jokinen, E., & Venäläinen, J. (toim.) 2015. Prekarisaatio ja affekti. Jyväskylän yliopisto.
- Juhila, K. 2004. Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus. Historiaa ja nykysuuntauksia. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* vol. 12(2), 155-183.

- Kiikeri, M. & Ylikoski, P. 2004. Tiede tutkimuskohteena. Filosofinen johdatus tieteen-
tutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus
- Komulainen, K., Kärkkäinen, M., Korhonen, M., Rätty, H., Siivonen, P., Kasanen, K. &
Rautiainen, R. 2015. Kun mikään ei riitä – Akateeminen kykyminuus
puntarissa. Teoksessa: Brunila, K., Onnismaa, J. & Pasanen, H. 2015.
Koko elämä töihin. Koulutus tietokykykapitalismissa.
- Komulainen, K., Hirvonen, I., Kaskes, K., Kasanen, K., & Siivonen, P. 2019. Asiantunti-
joita, monitaitoisia ja akateemisia yrittäjiä: Yliopisto-opiskelijoiden ase-
moituminen akateemisuuteen, työllistettävyyteen ja yrittäjyyteen. Ai-
kuiskasvatus, 39(2), 122-137.
- Laalo, H. & Heinonen, J. 2016. Governing the entrepreneurial mindset: Business stu-
dents' constructions of entrepreneurial subjectivity. European Educati-
onal Research Journal 15 (6), 696-713.
- Laalo, H. & Jauhiainen, A. 2019. Yrittäjyyttä akatemiaan! Suomalaisen yliopistokoulu-
tuksen problematisoituminen yrittäjyysdiskurssissa. Aikuiskasvatus, 39
(2), 92-107.
- Laalo, H., Kinnari, H. & Silvennoinen, H. 2019. Setting New Standards for Homo
Academicus: Entrepreneurial University Graduates on the EU. Agenda
- Lindberg, M. (2009). Student and early career mobility patterns among highly edu-
cated people in Germany, Finland, Italy, and the United Kingdom.
Higher Education, 58(3), 339-358.
- Mutanen, H. & Siivonen, P. 2016. Narratiivinen positiointianalyysi ja nuorten aikuis-
ten toimijuus työpajaympäristössä. Aikuiskasvatus 37 (2), 84-98
- Mutanen, H. & Sivenius, A. 2017. Aktivoituva ja toisin suuntautuva toimijuus työpa-
januorten kertomuksissa. Kasvatus 48 (4), 274-287.
- Nykänen, S. & Tynjälä, P. 2012. Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulu-
tuksessa. Aikuiskasvatus 32 (1) 17-28.

- Opetusministeriö (OPM) 2005. Yrittäjyys yliopistojen tehtävänä? Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2005:10.
- Pasanen, H. (2015). Kyky koulutuksen taloudessa. Teoksessa Brunila, K., Onnismaa, J. & Pasanen, H. (toim.) Koko elämä töihin: Koulutus tietokykykapitalismissa. Vantaa, Vastapaino, 58-80.
- Pekkola, E. 2020. teoksessa: Kohtamäki, Vuokko ym. 2020. Korkeakouluhallinto: johtaminen, talous ja politiikka. 2. uudistettu laitos. Helsinki: Gaudeamus, 2021. Print.
- Phoenix, A. 2013. Analysing narrative contexts. Teoksessa: Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. Doing Narrative Research. Second Edition.
- Pietilä, I. 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa: Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 212-241.
- Pyöriä, P. & Ojala, S. 2012. Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus. Hallinnon Tutkimus 31 (3), 171-188.
- Pyöriä, P. & Ojala, S. 2016. Precarious work and intrinsic job quality: Evidence from Finland, 1984-2013. The Economic and Labour Relations Review : ELRR, 27(3), 349-367.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 2005. Print, 22-56.

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus> (Viitattu 30.11.2020.)
- Siivonen, P. 2019. Akateeminen yrittäjyys ja yliopistojen murros. *Aikuiskasvatus*, 39 (2), 90-91.
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? *Yhteiskuntapolitiikka-YP 76 (2011) : 2*, s. 121-134
- Tapanila, K. 2020. Akateemisen työn merkityksellisyys ja yliopiston muuttuvat vaatimukset. *Aikuiskasvatus* 40 (1) 36-51.
- Tirronen, J. 2020. Teoksessa: Kohtamäki, Vuokko ym. 2020. Korkeakouluhallinto: johtaminen, talous ja politiikka. 2. uudistettu laitos. Helsinki: Gaudeamus, 2021. Print.
- Tirronen, J. & Kohtamäki, V. 2020, teoksessa: Kohtamäki, Vuokko ym. 2020. Korkeakouluhallinto: johtaminen, talous ja politiikka. 2. uudistettu laitos. Helsinki: Gaudeamus, 2021. Print.
- Tomlinson, M. 2017. Introduction: Graduate Employability in Context: Charting a Complex, Contested and Multi-Faceted Policy and Research Field. Teoksessa: Graduate Employability in Context. Theory, Research and Debate. Southhampton: United Kingdom.
- Tuominen, V., Rautopuro, J. & Puhakka, A. 2011. Maistereiden työllistymisvaikeudet. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 54(3), 5-21.
- Tynjälä, P. 2008. Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. *Aikuiskasvatus* 28:2, 124-127.
- Ursin, J., Hyytinen, H. & Silvennoinen, K. (toim.) 2021. Korkeakouluopiskelijoiden generisten taitojen arviointi – Kappas!-hankkeen tuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:6. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162666/OKM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viitattu 21.2.2021)

- Valli, R., & Aaltola, J. (2015). Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (4. uud p.). PS-kustannus.
- Virtanen, A. & Tynjälä, P. 2013. Kohti työelämätaitoja kehittävää yliopistopedagogiikkaa - opiskelijoiden näkökulma. *Yliopistopedagogiikka* 20:2, 2-10.
- Välimaa, J. 2019. A History of Finnish Higher Education from the Middle Ages to the 21st Century. In *A History of Finnish Higher Education from the Middle Ages to the 21st Century* (Vol. 52). Springer International Publishing AG.
- Watson, C. 2007. Small stories, positioning analysis, and the doing of professional identities in learning to teach. *Narrative Inquiry*, 17 (2), 371-389.
- Ylijoki, O. 2013a. Boundary-work between work and life in the high-speed university. *Studies in Higher Education (Dorchester-on-Thames)*, 38(2), 242-255
- Ylijoki, O., & Ursin, J. 2013b. The construction of academic identity in the changes of Finnish higher education. *Studies in Higher Education (Dorchester-on-Thames)*, 38(8), 1135-1149